

INBY
2012

HVEM SKAL BYGGE BYEN?

BYROMSSEMINAR FOR NORDLAND 2012

MOSJØEN

MOSJØEN

100m

FORORD

19. - 20. september 2012 inviterte Nordland fylkeskommune til et regionalt byromsseminar i samarbeid med Vefsn kommune og Mosjøen og Omegn Næringselskap KF (MON).

Det er tredje år på rad at fylkeskommunen inviterer en nordlandskommune og deres samarbeidspartnere til debatt om by- og stedsutvikling i Nordland. Vefsn følger opp de tidligere byromsseminarene i Bodø og Narvik.

Byromsseminaret «Hvem skal bygge byen?» ble holdt i Mosjøen på Fru Haugans Hotell i den sørlige enden av den eldre trehusbebyggelsen langs Sjøgata i Mosjøen sentrum.

Mosjøen var et naturlig valg for årets seminar, for Vefsn kommune er midt oppe i en planprosess for revitalisering og ombygging av kjernesentrum av Mosjøen. Det er bl.a. lagt fram planer for å bebygge deler av torget.

Målsetningen med byromsseminaret 2012 var å belyse og problematisere samspillet mellom næringsliv og kommune i by- og tettstedsutviklingen i Nordland generelt, med Mosjøen som case. Hovedtemaer på seminaret som ble belyst var: Rammer for godt samarbeid, aktørenes roller i byplanleggingen (inkludert media), vitalisering av historisk bysentrum, tilrettelegging for handel og bolig i sentrum og utvikling av byer og tettsteder som attraktive bosteder gjennom bærekraftig og klimavennlig stedsutvikling.

Seminaret var bygd opp av en seminardag med foredrag og innlegg og en workshopdag med gruppearbeid og diskusjon rundt seminarets tema med Mosjøen sentrum som øvelsesområde.

Rapporten for seminaret er skrevet og utarbeidet av IN'BY as ved Martine H. Wilberg. Lay-out, kart og illustrasjoner er utarbeidet av Helene Thorstensen, IN'BY as.

Oslo, 12. oktober 2012

PROGRAM FOR SEMINARET

DAG 1 - ONSDAG 19. SEPTEMBER - SEMINAR MED INNLEGG

Møteleder: Håvard Eide, medielærer ved Mosjøen videregående skole

- Velkommen til Mosjøen

Knut P. Torgersen, direktør Mosjøen og Omegn Næringssselskap KF (MON)

- By- og tettstedsutvikling i Nordland

Siv Larsen Aasvik, Fylkestingsrepresentant (AP)

- Arkitekturens rolle i byutviklingen – hvem setter agendaen?

Therese Staal Brekke, arkitekt og planlegger, prosjektleder ByLab i Norsk Form

- Attraktiv Stad 2012 - arbeid med tettstadsutvikling i Ulsteinvik

Verner Larsen, assisterende rådmann i Ulstein kommune

- Fremtidens Bygder – klima og bærekraft i by- og stedsutviklingen

Aasmund Bunkholt, daglig leder i Trefokus

- Medias rolle i debatten om urbaniseringen og lokalsamfunnsutviklingen i nord

Arne O. Holm, journalist og sekretær i Nordområdeutvalget ved Universitetet i Nordland

- Samspill og spillerom kommune og utbygger

Sissel Arctander, sivilarkitekt og planlegger på Byplankontoret i Trondheim

- Introduksjon til Mosjøen - kulturminner som kapital og premiss for by- og stedsutvikling

Jim Nerdal, Mosjøen og Omegn Næringssselskap

- Oppsummering og innledning til workshop dag 2

Lena Johansson og Martine H. Wilberg, IN'BY as

- Befaring Mosjøen sentrum

Festmiddag Fru Haugans Hotell

DAG 2 - TORSDAG 20. SEPTEMBER WORKSHOP

- Plenumsdiskusjon:

«Hva var nytt og overraskende i innleggene på seminaret?»

- Gruppearbeid del 1

Inndeling i 6 grupper bestående av deltagere med ulike fag og interessebakgrunn

Utdeling av et avgrenset område / byrom

Befaring / gruppearbeid der en skal vurdere byrommenes kvaliteter og svakheter

- Presentasjon av vurderingene gruppevis

Arbeidet oppsummeres i plenum

- Gruppearbeid del 2

Inndeling av 6-7 grupper med deltagere med samme fag- og interessebakgrunn

Gruppearbeid med innspill til handlingsplan med utgangspunkt i de virkemidlene som de ulike gruppene har som fagfolk, grunneiere, forretningsdrivende eller folkevalgte

- Presentasjon av forslag til handlingsplan gruppevis

- Oppsummering

Diskusjon

INNHold

7	REFERAT FRA INNLEGGENE PÅ SEMINARET
16	BEFARING
18	WORKSHOP - INTRO METODE
19	PLENUMSDISKUSJON
20	GRUPPEARBEID DEL -1 - STRATEGISK ANALYSE AV PROSJEKTOMRÅDENE
32	GRUPPEARBEID DEL - 2 - HANDLINGSPLAN
40	OPPSUMMERING AV BEGGE GRUPPEARBEIDENE
41	RÅD PÅ VEIEN
43	REFERANSER TIL RAPPORTER FOR SELVSTUDIE
44	DELTAKERLISTE

REFERAT FRA INNLEGGENE PÅ SEMINARET

Møteleder **Håvard Eide**, tidligere journalist/redaktør og nå medialærer ved Mosjøen videregående skole, introduserte foredragsholderne og geleidet seminardeltagerne stødig gjennom dagen med kloke, underfundige og tankevekkende innspill mellom innleggene. Han refererte bl.a. til aktuelle problemstillinger i lokalavisen og etterlyste fokus og tiltak knyttet til bruken av alle sansene i byrom- og byplanleggingen. Hva med lyd og lukt? Mosjøen lukter godt og friskt av sjø og fjell!

VELKOMMEN TIL MOSJØEN

Knut P. Torgersen, direktør i Mosjøen og Omegn Næringssselskap KF (MON)

Torgersen ønsket velkommen til Mosjøen. Vefsn kommune har 13.700 innbyggere og utgjør i areal ca. 2000 km². Mosjøen er administrasjonssenteret i kommunen og det bor i underkant av 11.000 mennesker i selve tettstedet. Han presenterte noen rammebetingelser. Nytt stort boligfelt under utbygging og kommunens investeringsprogram med stor satsning på skole. Et godt bysamfunn er viktig!

Han vektla et fokus på etablering og videreutvikling av næringsvirksomhet i sentrum. Det må ikke glemmes. Mosjøen er ikke alene om utfordringen med lite vitale og «døde» sentra. Men Mosjøen har et godt utgangspunkt. Viktige premisser er hotell drift siden 1794 (Fru Haugans Hotell), byplanen fra 1876 (som i hovedsak har blitt fulgt), byparken i øst, Vefsn i vest og industrien i nord. Mosjøen har en rolig elv og et unikt bygningsmiljø 78 meter fra sentrum og et kjøpesenteret 103 meter fra sentrum. Dette er et fantastisk utgangspunkt! Forventningsavklaring mellom aktørene i sentrumsutviklingen mangler. Områdeplan for sentrum er nå ute til høring. På slutten av 80-tallet ble sentrum pusset opp. Det er på tide å komme i gang med en ny vitalisering. Vertskapet har store forventninger til workshopen og de håper å kunne ta innspill fra den med i den videre sentrumsplanprosessen.

BY- OG TETTSTEDSUTVIKLING I NORDLAND

Siv Larssen Aasvik, Fylkestingsrepresentant (Ap) og leder for komite for plan og økonomi

Dette er det tredje seminaret der Nordland Fylkeskommune inviterer til byromssamarbeid. Fylkeskommunen ønsker at kommuner skal møtes for å **diskutere utforming av offentlige uterom**, fordi de deler mange felles utfordringer og erfaringer. Byer og tettsteder spiller en stadig viktig rolle for samfunnsutviklinga i Nordland. Det er lurt å ta utgangspunkt i en bys konkrete utfordringer for å diskutere generelle problemstillinger.

I planleggingen av gode byrom kombinert med gode betingelser for handel og næring, må en ta høyde for at samfunnet er i stadig endring. Plan- og bygningsloven pålegger oss «å sikre åpenhet, forutsigbarhet og medvirkning for alle berørte interesser og myndigheter» i planleggingen. Får vi til det? Mange har ulike og ofte motstridende interesser.

Kommunen skal **sikre at alle interesser ivaretas** til det beste for fellesskapet og i tråd med regionale og nasjonale forventninger. Fylkeskommunen skal sikre det regionale perspektivet i tråd nasjonale forventninger og krav. Et nasjonalt mål er fokus på miljø- og klimautfordringene med **bærekraftig by- og tettstedsutvikling**. Mosjøen deltar i den nasjonale satsningen «Fremtidens bygder».

Plan- og bygningsloven legger til grunn **samspill og samordning**. Alle skal i prinsippet komme til orde. Hvordan kan man få alle til å dra i samme retning? Ett godt eksempel er Drammen. Der var en enig om målet, ikke om alle løsninger. Et godt råd (Nils Arne Eggen) er å sette felles mål, utvikle et **godt lagspill og lære av hverandre**. Gode drivkrefter må til og en må øyne mulighetene i motsetningene.

Stedets egenart. En uhøytidelig spørreundersøkelse viser hva nordlendinger forbinder med Mosjøen: Industri, Sjøgata, «Fru Haugans», jernbanen, tømmer, Vefсна, kafeer, spesielle butikker og koselige folk. Mosjøens egenart ligger i skjæringspunktet mellom industri og den gamle trehusbebyggelsen. Dette er et unikt utgangspunkt som kanskje kan gi et utslag i byromsplanleggingen, den estetiske utformingen og merkevarebyggingen?

Regional utvikling. Byer og tettsteder opplever å være i konkurranse med hverandre. Ulike steder kan utfylle hverandre. Regionsentrene skal være «lokomotiver» for regional utvikling. Sentrene, med sin attraktivitet, høye aktivitetsnivå, tilgjengelighet og nyskapning, skal tilby omlandet drakraft.

Fylkeskommunen ønsker seg en arena og en **«tenke-tank» for byromsutviklingen** i Nordland med diskusjoner som går på tvers av fag, interesser og lokale hensyn. Derfor ønsker de at flest mulig kommuner i Nordland er representert på disse byromsseminarene.

Siv Larssen Aasvik avsluttet med å vise eksempler på **samarbeidsprosjekt** der fylkeskommunen har bistått kommunene med tilskudd og tilrettelegging: Diverse prosjekt med opparbeidede bussholdeplasser, adkomstområder, parker, miljøgater i sentrum, torg, belysningsanlegg, gjestehavn, strandpromenade og fiskeplasser mm. i ulike kommuner i Nordland.

Kinoplassen i Mosjøen og nytt inngangsparti, busstopp og parkeringsområde ved Mosjøen videregående skole var to av prosjekteksemplene.

ARKITEKTURENS ROLLE I BYUTVIKLINGEN – HVEM SETTER AGENDAEN?

Therese Staal Brekke, arkitekt og planlegger, prosjektleder ByLab i Norsk Form

Hun presenterte **Norsk Form** (stiftelsen for arkitektur og design) og **DogA** (Norsk Design- og arkitektursenter). Norsk Form skal:

- i et bredt samfunnsmessig perspektiv øke forståelsen for arkitektur og design
- arbeide for kvalitet og nytenkning i utviklingen av omgivelsen og produkter
- arbeide for å styrke faglige og tverrfaglig samarbeid, formidle kunnskap og gi råd overfor publikum, fagfolk, myndigheter, næringsliv og utdanningsinstitusjoner

«**Arkitektur** omfatter i vid forstand alle våre menneskeskapte omgivelser. Det favner både bygninger og anlegg, uterom og landskap. Det handler om enkeltbygg og bygninger i samspill, om helheten i byer, tettsteder og landskap».

«God arkitektur skal uttrykke felles kultur og identitet. Arkitekturen skal bidra til **velferd, bærekraft og verdiskapning** og inspirere til å bevare og berike» Brekke viste prosjekteksempler: Bispelokket som rives, operaen, rådhuset i Narvik, bru til Sunnøya og helse- og omsorgsarkitektur.

Arkitekturpolitikk definerer felles mål for alle som påvirker fysiske omgivelser. Arkitekturpolitikk handler om hva arkitekturen gjør:

- for mennesker
- med omgivelse
- i samfunnet

Arkitekturpolitikk tilbyr et kunnskapsgrunnlag for politiske beslutningsprosesser og praktiske virkemidler for plan- og byggeprosesser.

Norsk arkitekturpolitikk på nasjonalt nivå vises gjennom det arkitekturpolitiske dokumentet **arkitektur.nå** (2009).

Arbeidet følges opp på fire områder:

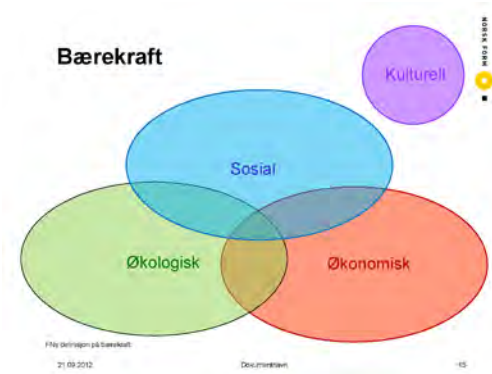
- Grønn vekst – bærekraftig bygging, planlegging og stedsutvikling
- Arkitektur og næring
- Arkitektur for alle – omgivelseskvalitet og livskvalitet
- Offentlige forbilder – hvordan få fram god arkitektur?

Lokal og regional arkitekturpolitikk bør forholde seg til utfordringene i kommunene:

- Byspredning
- Klimaendringer
- sosiale problemer
- trafikk og forurensning
- befolkningssegregering
- vekst eller fraflytting
- landskaps- og kulturvern

Begrepet **bærekraft** og bærekraftig utvikling er definert av FN som en helhetlig likevekt og samspill mellom sosiale, økologiske, økonomiske faktorer i samfunnet. Det kulturelle legges til av Unicef. Det er et overordnet nasjonalt mål at dette helhetshensynet skal ligge til grunn i all planlegging.

Et annet politisk mål er knyttet til begrepet **klimafotavtrykk**. Norge skal være klimanøytralt innen 2050. Har vi en plan? Brekke presenterte eksempler på utslipp og handlinger på individnivå som påvirker klimafotavtrykkene vi alle står bak. En må tenke gjennom hvilke valg en også tar privat.

Medvirkning. Rollene og interessene i byutviklingen - hvem har en rolle? Staten, kommunen, grunneiere, næringsliv (all vekst er ikke nødvendigvis god vekst – kjøpesenter og sentrumsdød) og beboer (befolkningen). Medvirkning er lovpålagt i Plan- og bygningsloven og gir:

- bedre kunnskaps- og beslutningsgrunnlag
- åpenhet, involvering i og rundt planprosesser
- gir eierskap og sikrer forankring
- bedre prosess: Får fram potensielle interesse-motsetninger tidlig, i stedet for i etterkant.

Medvirkning

- Bedre kunnskaps- / beslutningsgrunnlag
- Åpenhet, involvering i og rundt planprosesser
- Gir eierskap og sikrer forankring
- Bedre prosess: får fram potensielle interesse-motsetninger tidlig, i stedet for i etterkant.
- Medvirkning er lovpålagt i Plan- og bygningsloven

Vi vil ha byutvikling, samtidig bygges store eksterne kjøpesenter (eks. Tromsø). Eks.: De mange generasjoners by på Furuset. Beboerworkshop som innspill til områderegeringsplanen.

Det er viktig med **politisk enighet** om utviklingen, stø kurs og klare delmål og mål.

Eksempler: Drammen er en inspirasjon. Klar politisk enighet om felles mål! I Stord hadde ordføreren et mål om en kommuneplan hvor alle skulle være enig over partigrensene. Det gav **forutsigbarhet** i den videre utviklingen.

Deretter skal det utarbeides et hierarki av styringsdokumenter for det offentlige rom.

Råd: «Utarbeid forståelige, gjennomtenkte og inspirerende **program, retningslinjer og handlingsplaner** som fører til gode planer og god arkitektur!».

Eksempel fra Bjørvika ble vist med et stort antall juridisk bindende og ikke bindende dokumenter som gir føringer for utbyggingen.

Langsiktig og helhetlig planlegging. Vi planlegger for mange generasjoner framover, men planlegg også kortsiktige slik at det skjer noe. Må tørre å tenke litt stort! Store ressurser for å planlegge små prosjekt. En må ha en større visjon om helheten.

De mange generasjoners by på Furuset

Gjennomførbarhet: Sett langsiktige og realistiske mål, vær realistisk ovenfor egne ressurser og bruk nødvendig og riktig kompetanse. Det er vanskelig for små kommuner å finne riktig personell. Oppfordring til å leie inn konsulenter på tema man selv ikke behersker. Eksempel fra Sarpsborg og en undersøkelse der de så på hvorfor sentrum er dødt på ettermiddagen, hva skal til for å få barnefamilier til å bo i sentrum?

Noen råd til slutt:

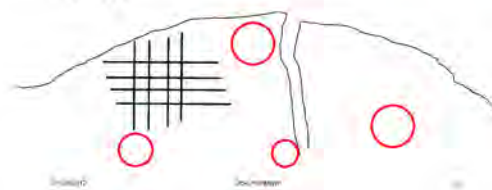
- **Ikke ta seg vann over hodet**
Mosjøen som miljøby, kulturby, sykkelby og framtidens bygger
- **Samarbeid**
Uten tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid når vi ingen vei!
- **Tid og framdriftsplan – unngå omkamper**
Tenk før store prosjekter dras i gang (eks. flytting av museene i Oslo)
- **Lokalisering av funksjoner**
Plassering av nødvendige funksjoner sentralt - få brukere til sentrum til alle tider på døgnet

Konklusjon: **Vi bygger byen sammen** – kommunen holder i tømmene.

Langsiktig og helhetlig planlegging

Vi planlegger for mange generasjoner framover.

- 0 – 5 år
- 5 – 15 år
- 15 – 50 år

ATTRAKTIV STAD 2012 – ARBEID MED TETTSTADSUTVIKLING I ULSTEINVIK

Verner Larsen, ass. rådmann i Ulstein kommune

Ulsteinvik er en liten kommune på ca 80 km². Den har normale skatteinntekter, det er ikke en kraftkommune og de har heller ikke eieendomsskatt. Finnes næringsmiljø i området innen skipsbygging, rederi og offshore som har drevet næringsklynger. **De samarbeider når de kan og konkurrerer når de må.** Utvikler løsninger i samarbeid til tross for at man konkurrerer i andre tilfeller. Ulsteinvik fikk «**Statens pris for attraktiv stad 2012**». Det var en vitamininnsprøytning! Men gir ikke mat på bordet neste år...

Verner Larsen viste en film som er lagt ut på Youtube, som er et ledd i **merkevarebyggingen** til Ulsteinvik kommune: "Ulstein - the one and only - Clooney parodi". Ulstein kommune By fra A til Å.

Stor befolkningsvekst i kommunen etter 2009. Utenlandsk arbeidskraft kommer til verftene og de tar med seg familiene sine. Det har ført til økning i arbeidsplasser. **Småbyutvikling** er langsiktig planlegging, identitet, samarbeid, det å gripe mulighetene og "big hairy goals". I 2006 hadde de planlagt trivselsgate i sentrum. Og et ønske om å bygge hotell, nye næringsareal og boliger. Kommunen var uforberedt.

Det ble arrangert seminar med workshop med blandet deltakelse - mange ulike aktører og berørte: Arkitekter, politikere, barn, representanter fra ulike fora osv. Arkitektene arbeidet videre ca. et døgn med forslagene og presenterte resultatet. Plangrunnlaget ble lagt ved som referatsak i kommunestyret. Senere ble den forankret i kommuneplanprosessen. Det ble utarbeidet en levekårsplan. De begynte å arbeide med grunnlaget lenge før det var en formell plan. Det førte til en rask oppstart når behovene meldte seg. På grunn av bred deltagelse i prosessen har de erfart at flere får eierskap til planen. **En må ta praktiske grep. Ta noe risiko og gripe mulighetene!**

Toppledelsen har vært med i planprosessen og prioritert samarbeidet. De la opp til bredt sammensatte arbeidsmøter. **Dette må gi resultater, ellers får en ikke med aktører neste gang!**

En må legge vekt på **tradisjoner på stedet**: Det var enighet om at lys er et vesentlig virkemiddel. De har i Ulsteinvik lagd spesielle lysstolper ut fra standardelemeter ifra den lokale industrien.

Verner Larsen viste vannrenner - element som var skåret ut som identitetsbærende symboler. Han viste bruk av LED-lys i dekker. Det virker ikke alltid helt, men en må være med på produktutvikling. Og han viste steindekker med samme stein, men med fire ulike overflatebehandlinger.

I 2005 fantes det ett hotell ca. 3,5 km utenfor sentrum - et fjellhotell (bla. grunnet skjenkeløypopolitikken). Folk valgte heller å overnatte i Ålesund. En folkehøyskole i området ville bygge ut, altnativt flytte til sentrum. De får til en avtale med hotellet, slik at folkehøyskolen overtok hotellet og eierne reinvesterte i nytt hotell i sentrum. Dette gav ikke stor begeistring i begynnelsen, men det ble gjennomført.

Kulturhusutbygging i Sjøborg ble en suksess. Stort besøk også fra nabokommuner. **Kultur trekker folk!** Saunesparken, en aktivitetspark til 5,1 mill. kr. finansiert av fylke, kommune, næringsliv og tippemiddler. Området ligger nært elva.

Larsen fortalte historien om en nedslitt idrettshall som trengte nye garderober. **"The importance of spin-off / Serendipity"** - å være med på en prosess som gir noe annet (og mer) enn det en opprinnelig trodde en ville ha. Plutselig får de en ny idrettshall og fotballstadion til liten kostnad for kommunen.

Han viste eksempel på boligutbygging langs stranda med krav til næringslokaler i første etasje. Dette ble tomme næringslokaler som kommunen kjøper og bygger om til omsorgsboliger.

Arena Ulstein med idrettshall og svømmehall - er dette sentrumsutvikling? Dette var eksempel på samarbeid der kommunen holder i tøylen, men gir samtidig **romslighet for utvikling**.

Småbyutvikling

- Langsiktig planlegging
- Identitet / Ha rot i lokalsamfunnet
- Samarbeid
- Grip mulighetene
- Big hairy goals

FREMTIDENS BYGDER – KLIMA OG BÆREKRAFT I BY- OG TETTSTEDSUTVIKLING

Aasmund Bunkholt, daglig leder i Trefokus

Bunkholt fortalte litt om NAL ecobox, miljøorganisasjon Zero, som inntar en pragmatisk tilnærming (zero emisjon), næringslivet og Trefokus. Han viste nettverk, allianser og samarbeid knyttet til skogindustrien og verdikjedesamarbeid med felles mål om **økt bruk av tre**. Ved hjelp av forskning, innovasjon, kompetanseutvikling og regionale satsninger kan en nå målene med **fokus på bærekraft og trebruk**. Han viste til stortingsmeldinger med fokus på bærekraft og miljø.

Bærekraftig by- og tettstedsutvikling på barnas premisser. Det må tas alvorlig med hensyn og perspektiv på minst 50 år. Ta sykkelen på alvor i planleggingen og planlegg for liv til alle tider på døgnet, uka rundt. Legg opp til sambruk av lokaler. I Det må være en sammenheng mellom intensjon og ambition. **Bedre ikke å nå målene enn ikke å ha ambisjonen!**

Prosjektet **Framtidens bygder** har fokus på areal og transport, energibruk og -produksjon, byggeri og bokvalitet og attraktivitet. Prosjektet består av **syv pilotprosjekter** som inngår i pågående prosjekter på de ulike steder.

Eksempelene var: **Granvin** med boliger inne i en dyp fjord. **Flakstad** med boliger i fiskerihavn og bruk av sitkagran. **Harestua** med sagbruk Lunner almenning, utvikling av boliger og næring der en legger opp til en hverdag uten bil og ny jernbanestasjon. **Norddal** med "Verdsarvbustaden" (arkitektkonkurranse med obligatorisk kurs-/kompetansedel på miljø/bærekraft) der en utfordrer skille mellom fritids- og helårsbolig. **Rakkestad** som nullenergibygd med landbruket som energileverandør og smartgrid (- alle kan levere strøm). **Iveland – Åkle** der kommunen utvikler landsbyen,

sentralisere boligutvikling rundt sentrum (selv om det er et veldig lite sted) og utvikler boliger på bygda med miljøkrav.

Operaen er et eksempel på at vi ikke aner konsekvenser av det vi gjør. **Vennesla bibliotek** er et eksempel på en villet stedsutvikling. Den fyller et tomrom mellom eksisterende bygninger.

Bunkholt fortalte om **Mosjøen - sentrums- og stedsutvikling**, det syvende pilotprosjektet, med gjennomført arkitektkonkurranse og mulighetsstudie Mosjøen. Han kom inn på det med klimagassutslipp ved å sammenligne avstander i Oslo og Mosjøen sentrum. **I Oslo går en denne avstanden, mens i Mosjøen kjører en bil.** Han greiet ut om strømenergitilgang og -sparing og bruken av elbil. han kom med eksempler på materialbruk og foreslo en ide om å bruke vinmonopolet som trekkplaster for aktivitet i Mosjøen.

Hvem skal bygge byen?

- Ungdommen
- Politikerne
- Innbyggerne
- Utbyggerne

bærekraftig...

Bruk **Framtidens bygder** som verktøy med kompetanse, nettverk, planprosess, fokus og kapasitet som tilbys. Dette fører til bedre tanker og valg.

Framtidens Bygder som "verktøy"

- Kompetanse
- Nettverk
- Planprosess
- Fokus
- Kapasitet

Trefokus

MEDIAS ROLLE I DEBATTEN OM URBANISERINGEN OG LOKALSAMFUNNSUTVIKLINGEN I NORD

Arne O. Holm, journalist og sekretær i Nordområdeutvalget ved Universitetet i Nordland

Holm satte søkelys på hvem som kommer til orde i debatten om utbygging og byutvikling, og medias rolle som diskusjonsarena. Han snakket om nordområdepolitikk og Nordområdesenteret på Universitetet i Nordland. Det er første gang siden krigen at befolkningen vokser i Nordland. Han tror ikke på at veksten automatisk fortsetter. Forutsetning for videre utvikling er å organisere byene slik at folk trives og blir. Han mener media spiller en liten rolle i byutviklingen. Kun i enkelttilfeller har den hatt en rolle. Et eksempel han trakk fram var Longyearbyen med spektakulære bygninger. Det er ren ingeniørkunst uten innblanding fra arkitekter og politikere.

Holm viste til sin hjemby Bodø. Storgata er helt stille hele året. Diskusjonen om byutviklingen handler mest om parkeringsavgifter og bomring. En utvider sentrumsbegrepet for å kunne bygge kjøpesenter utenfor gamle sentrum. Dette har ikke noe med byplanlegging å gjøre. Bodø mangler en by. En har stengt seg inne fra havet. Holm beskrev situasjonen med Luftfartstilsynet, NAV på kaia og hotellet. Simple bygg som blokkerer resten av byen fra utsikten. Han snakket om kulturhus ved havet. Alle hus er seks meter for store og for brede osv. Den nye hurtigrutekaia ble for kort og lav...

Kaipromenade som er omgitt av offentlige bygg har gyselig belysning. Sjøboder stenger av stranden på andre sida av byen.

Hvem står bak den samme inkompetente vandalismen som har pågått i lang tid? Dette er universelle problemer og det pågår en kollektiv ansvarsfraskrivelse.

Holm gav arkitekter skylda for de stygge nordnorske byggene som fjerner byene fra vann og gir omgivelser med umenneskelig skala. Han trakk fram bl.a. eksempelet Galleri Oslo. Media støttet utviklingen, men journalistene har sjeldent kompetanse. De skriver kun for debattens skyld.

Kvinner har gått sammen for å starte arkitektkontor i nord, de vil holde til på gateplan. «Viktig at arkitektbransjen blir en del av det offentlige». Han viste til medias avmakt knyttet til dette temaet.

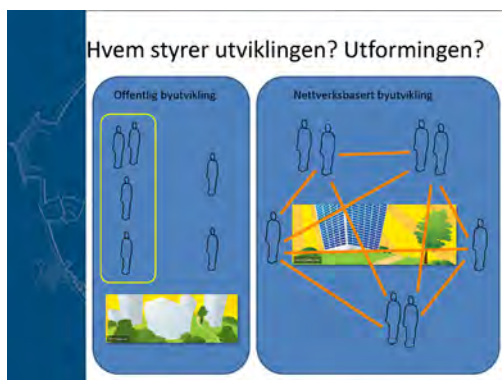

SAMSPILL OG SPILLEROM KOMMUNE OG UTBYGGER

Sissel Arctander, sivilarkitekt og planlegger på Byplankontoret i Trondheim

Hvilke rammer bør legges for godt samarbeid mellom investorer og de som skal forvalte fellesskapets interesser? Vinn-vinn situasjon ved samarbeid: **Gode byrom gir høyere verdi og priser på både boliger og næringsarealer.** Det foreligger ulike utfordringer ved utvikling av sentrum i forhold til kjøpesenter. Kjøpesenter har en styrende aktør, mens **bysentrum har mange flere aktører med forskjellige interesser og kompetanse.**

I etterkrigstiden hadde vi en offentlig byutvikling med et hierarisk system. Dagens byutvikling er mer nettverksbasert, mer kompleks med politikere, faginstanser, planleggere og investorer som aktører. Planleggeren har mindre makt.

Samarbeidet er viktig!

Framtidens byer – sentrumsprosjektet: Det var et mål å utvikle en bærekraftig by med mange tiltak i byen for å styrke sentrum. Til da hadde det vært lite samarbeid og et dårlig samarbeidsklima. Næringslivet var bekymret for sin markedsposisjon og nedgang i omsetningen og det var stor diskusjon om parkering. De hadde et samarbeid med **Drammen** i prosjektet med **gjensidig lærings- og erfaringsutveksling**. Drammen hadde godt samarbeid med næringslivet, mens Trondheim var bedre på parkeringsreguleringen.

Trondheim ønsket å beholde 3 handelssentrum: Midtbyen og to kjøpesenterområder sør og nord-øst for sentrum. De gjennomførte en **swot-analyse av Midtbyen** med topptungt deltakelse. Det viktigste var å snakke sammen og lytte til hverandre. Prosjektgruppa satte **ambisiøse** overordnede mål for Midtbyen: Det **mest miljøvennlige** handelsalternativet i Trondheim, **økt omsetning** for handelen på 25% i løpet av fem år.

Tiltak for å nå målene var: Øke attraktiviteten, fortette i og rundt sentrum, Øke tilgjengeligheten, utarbeide en langsiktig parkeringsplan, satset på markedsføring og påvirke holdninger, organisering samarbeidet mellom kommune og næringsliv og utarbeide nye undersøkelser og fellesprosjekt

Dette prosjektet førte til tettere samarbeid også i andre prosjekter og bedre forståelse partene imellom. De kunne ta tøffere diskusjoner uten redsel for konsekvensene og de kunne rydde bort misforståelser tidlig. De utarbeidet felles rapporter og konklusjoner. **Store, overordnede mål modererer tidligere uenigheter.**

Business improvement districts. De har utarbeidet en **"Veileder for bebyggelsen i Midtbyen"** med vekt på balanse mellom vekst og vern, bevissthet om verdiene og forutsigbarhet. Eksempler: Tilpasning mellom nytt og gammelt. Fasader med første etasjer som skal "gi noe tilbake til byen". Trondheim kommune legger føringer for styring av leilighetsstørrelser og aktiviteter. Eks.: Kan en tillate noe riving av bakgårdsbebyggelse for å få til næringsareal og uterom for boliger?

Eksempel fra utviklingen av **Nedre Elvehavn**. Der var det et stort utbyggingselskap som klarte å se området som helhet og prøvde ikke å bygge med høyest mulig utnyttelse på hver enkelt tomt. Erfaringen er å ta noe økonomiske tap i starten, utvikle gode sammenhenger med Midtbyen, lage gode byrom og sørge for funksjonsblanding. Utvikling av **Brattøra**: Rekkefølgekrav medførte utvikling av byrom og opprettelsen av gangforbindelser. Trondheim kommune har utarbeidet en **Byformveileder** som også gjelder for arealer utenfor sentrum (se pkt. 7 på referanselista s. 43).

Arctander viste eksempler på det å **kombinere offentlige og private løsninger**: Barnehage i boligkvarter. Eks. **torget** der en arkitektkonkurranse ble lagt til side. De kjører nå en medvirkningsstyrt prosess (bruskassemøblering). Det har vært skepsis til samarbeid med næringslivet, men det å få folk til byen er et **felles interessenmål!**

Oppsummering:

- Kommunen som prosessdriver
- Medvirkningsprosesser
- Samkjøring av kommunale interesser
- Forutsigbarhet
- Prinsippavklaringer - tidsbesparende
- Lytte - forstå hverandres premisser
- 20% planlegging og 80% gjennomføring

INTRODUKSJON TIL MOSJØEN – KULTURMINNER SOM KAPITAL OG PREMISS FOR BY- OG STEDSUTVIKLING

Jim Nerdal, Mosjøen og Omegn Næringssselskap
KF (MON)

Mosjøen er **Helgelands eldste by**. Engelskmenn kjøpte opp skogen midt på 1800-tallet, fikk lade- og lossingstillatelse som fikk stor økonomisk betydning. Mosjøen fikk egen **bystatus i 1875** og en byplan ble utarbeidet i 1876. Bemerkelsesverdig at **byplanen fra 1876** faktisk er fulgt siden den gang! Byparken ble påbegynt i 1902. Aluminiumsverket ble etablert i 1958, noe som førte til økt utbyggingspress. Nerdal berettet om «**Sjøgatakampen**» på 1970-tallet. Hendelsen er viktig for bevisstheten om verdien av historiske miljøer.

Nytt torgområde ble opparbeidet i 1988. Ødeleggelse av et av kvartalene langs Sjøgata og det oppsto et urbant vakuum langs Strandgata. Det ble også fjernet bebyggelse langs Strandgata. Disse tomtene er nå tilplantet med kratt. **Negative trekk i byutviklingen etter 2000.** Utbygging i periferien og etablering av kjøpesenter i utkanten av sentrum. **Kjøpesenteret** kunne ha fungert sammen med Strandgata, men feilet ved at en «glemte» at en da hadde måttet forsterke Strandgata - som nå er død.

Prosjektet «**Historiske byer**» (2003-2006) ga informasjon om hva tålegrensen for ulike deler av byen var, noe som var et viktig grunnlag for kommunedelplanen for sentrum. Det oppsto en ny sentrumsdiskusjon i 2008 i forbindelse med arkitektkonkurransen «**Tre i Nord**» (2007 - 2008).

Et **nytt sentrumsprosjekt** ble formelt etablert i 2011. Dette arbeidet skal føre til en ny sentrumsplan. Målsetning for sentrumsprosjektet er:

- Legge til rette for utvikling av fremtidig handel
- Attraktivt boområde for ulike generasjoner og familiesituasjoner
- Tiltrekke seg øvrig næringsetablering
- Aktivt kultursentrum – kultur som en naturlig integrert del av dagliglivet i sentrum
- Fokus på bærekraft og miljø

Det ble utarbeidet et **mulighetsstudie** for kjerne-nesentrum i 2011. Mulighetsstudiet konkluderte med at Mosjøen sentrum har et stort potensiale for videreutvikling med to viktige elementer og kvaliteter som kan videreutvikles:

Den eksisterende **urbane bystruktur** med kvartalsstruktur og rette gateløp og **Sjøgataområdet** med sin historiske bebyggelsen som gir byen en sterk lokal identitet.

Grep og tiltak som binder og gir en god kobling mellom både øst – vest aksene og nord – sør aksene er nødvendig. **Fortid, nåtid og fremtid** må bindes sammen ved å integrere Sjøgata i resten av sentrum og omvendt. Bruk tre som byggemateriale, men ikke kopier gamle hus.

Oppsummering av viktige utfordringer i sentrumsutviklingen:

- Mosjøens identitet er knyttet til den urbane bystrukturen – etablert med byplanen fra 1876 – til de historiske lag som er bevart langs aksene øst-vest og den bevarte trearkitekturen.
- Fortid – nåtid og fremtid må bindes sammen for å bevare byens identitet og særpreg.
- Men – det er ikke helt enkelt når man også skal forholde seg bl.a. dagens krav til lokaliteter og ulike holdninger til byutvikling.

BEFARING

Etter innleggene på ettermiddagen den 19. september dro seminardeltagerne ut på befaring for å bli bedre kjent med Mosjøen sentrum og prosjektområdene som var øvelsesområde på workshopen dagen etter.

Seminardeltagerne fordelte seg i to grupper som gikk hver sin veg for å befare Sjøgata og Strandgata i Mosjøen sentrum, i området mellom Fru Haugans Hotell i sør og kjøpesenteret Sjøsiden i nord.

Gruppene ble guidet av lokalkjente **Jim Nerdal**, Mosjøen og Omegn Næringselskap KF (MON) og **Magnar Bakksjø**, rådgiver i Nordland Fylkeskommune.

Med på befaringen ble også representanter fra Vefsn kommune og næringslivet / gårdeierforeningen i Mosjøen. De kom med informative innspill og kunne fortelle med engasjement og innlevelse planene for sentrum og de ulike dilemma de sto ovenfor i sentrumsplanleggingen. Da den ene gruppa kom til torget økte engasjementet og de ulike perspektiv, planer og konflikter kom til overflaten med gestikulering, latter og alvorlige poeng.

WORKSHOP - INTRO METODE

Metoden for workshopen på dette seminaret er lagt opp etter modell fra Statens vegvesens BOTSFOR-seminarer (by- og tettstedsforum). Disse seminarene er basert på en velprøvd pedagogisk modell med hovedvekt på kreativ samhandling. Dette innebærer aktiv involvering av en bredt sammensatt lokal brukergruppe. Basert på et endagsseminar, vil hovedutfordringen være å utnytte kombinasjonen av grundig lokalkunnskap og kreativ kraft blant deltakerne.

Workshopen ble organisert rundt **to ulike gruppearbeider**, før og etter lunsj, med ulik innretning og gruppeinndeling.

Seminaret ble innledet med en plenumsdiskusjon som trekker tråder fra første dags konferanse og "varme opp" workshopdeltagerne. Hovedinnfallsvinkelen til denne diskusjonen var "Hva var nytt og overraskende i innleggene på første seminardag?"

Gruppearbeid 1 ble utført av blandete grupper (fagfolk, eiendomsaktører, politiske representanter, interessegrupper mv.). Gruppene gjennomførte en befaring ut til utvalgte og tildelte byrom i sentrum av Mosjøen for å analysere og beskrive utfordringene og potensiale ved byrommene ved hjelp av en **strategisk analyse / SWOT-analyse**. Gruppene skulle oppsummere styrker (kvaliteter) og svakheter (mangler) ved byrommene, og komme fram til potensielle muligheter (som bør ivaretas) og eventuelle trusler som kan oppstå ved videreutvikling og realisering mulighetene.

Arbeidet ble oppsummert i plenum, med sikte på å etablere en felles forståelse av kvaliteter og utfordringer i byrommene som ble diskutert.

Gruppearbeid 2 ble organisert med nye og sorterte grupper (egne grupper med fagfolk, eiendomsaktører, politiske representanter mv.). Gruppearbeidets målsetting var å komme fram til en handlingsplan for utvikling av byrommene som har vært drøftet i økt 1. Handlingsplanen skulle ta utgangspunkt i de virkemidlene den enkelte gruppe har som fagfolk, grunneiere, forretningsdrivende, folkevalgte osv.

Seminaret ble avsluttet i plenum der hver gruppe skulle legge fram et forslag til en enkel, punktvis handlingsplan for videre utvikling av byromskvaliteter i Mosjøen.

Til slutt ble det åpnet for en debatt og diskusjon deltagerene og grupper imellom.

STRATEGISK ANALYSE

S Strengths
W weaknesses
O Opportunities
T Threats

STYRKER

potensielle sterke
sider / kvaliteter
ved byrommene

SVAKHETER

potensielle svake
sider / mangler ved
byrommene

MULIGHETER

potensielle muligheter
som bør ivaretas i
framtiden

TRUSLER

potensielle trusler eller
hindringer som kan
oppstå ved realisering
av muligheter

PLENUMSDISKUSJON

PLENUMDISKUSJON

Vi stilte spørsmålet til salen:

«Hva var nytt og overraskende i innleggene på seminaret i går?»

Ellen Schjølberg, Nordland fylkeskommune :

Hun likte innlegget om Ulsteinvik, om Trefokus og syntes Trondheims arbeid med veiledere var interessant. Hun var imponert over at planene fra Ulsteinvik ikke hadde vært gjenstand for omkamper.

Eskild Rolf Brønlund, Sortland kommune:

Han var opptatt av medias rolle. Det pågår kommuneplanarbeid i Sortland og de har invitert pressen til å følge prosessen. Han ville også trekke fram det at de i Ulsteinvik hadde engasjert politikerne tidlig – det er viktig!

Ole Bernt Skarstein, Nordland fylkeskommune:

Han var også imponert over Ulsteinvik kommunes arbeid med å mobilisere så mange ulike grupper, særlig det at også næringslivet ble utfordret til å ta samfunnsansvar. Det er nødvendig at alle innblandede tar sitt delansvar.

Irene Løken Gustafsson, arkitekt

Studio Helgeland AS:

Hun syntes innleggene var noe korte og savnet muligheten for å stille spørsmål til foreleserne (de fleste har reist og deltar ikke i workshopen). Hun mente media kan ha en viktig rolle hvis man bruker de bevisst for å profilere arbeidet – invitere til diskusjon. Nettet kan også brukes, men en bør bruke profesjonelle for å spissformulere.

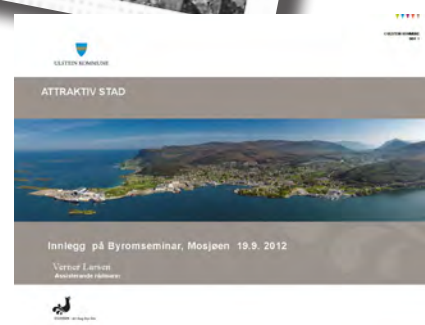
John Peter Garnes, plan- og utviklingssjef

Vefsn kommune:

Han mente det var interessant med Trondheims analyse/veileder som differensierer leilighetsstørrelser i sentrum, slik at krav til utearealer også kan differensieres - funderte på om Mosjøen burde ha gjort noe lignende.

Trond Bargel, Alstadhaug kommune:

Beiner etter utbygger som mange andre småkommuner. Kommuner har generelt for lite ressurser. Det var positivt med innlegg om Mosjøens historie. Bra at de er bevisst på identiteten. Viktig for alle steder å ha en identitet å jobbe ut ifra i utviklingsprosjekter.

GRUPPEARBEID DEL -1

STRATEGISK ANALYSE AV PROSJEKTOMRÅDENE

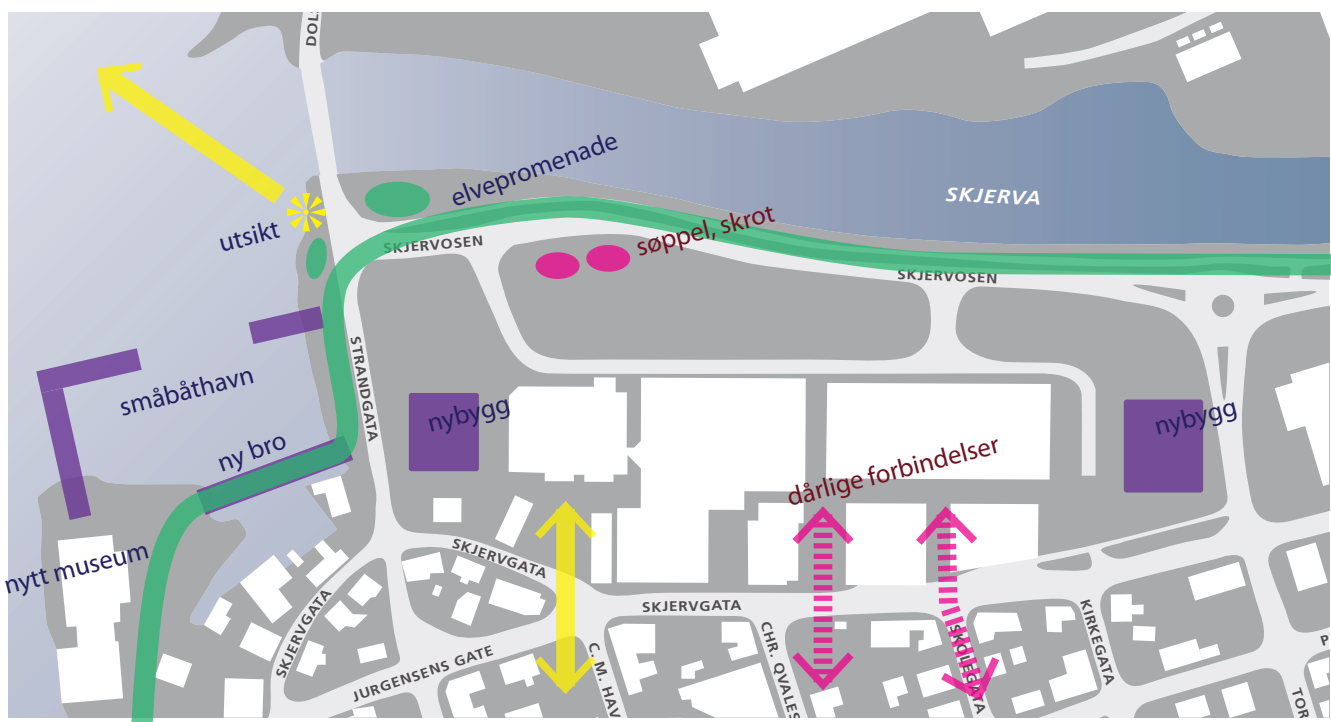
1 SJØSIDENOMRÅDET

STRATEGISK ANALYSE AV PROSJEKTOMRÅDENE

GRUPPEDELTAKERE

Bargel, Trond	Alstahaug kommune	Avd.ing
Blikra, Inger	Rana Kommune	plansjef
Berg, Ragna	Vefsn kommune, park	kommunegartner
Bastholm, Dag	Nordland fylkeskommune	Leder plan og miljø
Johannessen, Alf G.	Fru Haugans Hotell	Styreleder
Sollie, Anita	Rana Næringsforening	daglig leder

STYRKER	SVAKHETER
• Nærhet til sentrum • Nærhet til Sjøgata • Nærhet til museumsanlegget (framtidig beliggenhet) • Kinoplassen som overgang både mot byen og Sjøgata • God parkeringstilgang • God adkomst, som følge av å være i ytterkant av sentrum • Nærhet til elvene Vefsna og Skjerva • Pauseplasser i strandsonen - strandpromenade	• Innadvendt «avvisende» kjøpesenter som ikke gir noe positivt til byrommene • Bakrom mot byen og kjernesentrum • Manglende sammenheng mot bygatene • Området er «glissent» • Rommene er lite utnyttet og lite møblert • Mange «bakgårdselementer» som søppeldunker, containere, parkering etc • Uklart definerte byrom – hvilke funksjoner skal byrommene ha?
MULIGHETER	TRUSLER
• Underbygge forbindelsen mellom Sjøsidan og sentrum ved å videreføre «starten» med den nye, opparbeidede Kinoplassen • Styrke forbindelsene med de andre plassdannelsene sørover i sentrum ved å møblere rommene og ta de i bruk • Etablere en ny forbindelse mellom Sjøsidan – Helgeland Museum (Vefsn Museums fremtidige lokaler) på utsiden av bebyggelsen ved å bygge fylling/molo og ny bru som en forlengelse av elvepromenaden langs Skjerva • Mulighet for småbåthavn i tilknytning til broen. Må mudres hvert år for å fungere • «Tette hullene i tanngarden» - bygge på ledige tomter mot bygater, særlig hjørnegårdene, for å knytte sammen Sjøsidan og sentrum med aktivitet • Alle smårom mellom bygningene bør opparbeides	• Utfordringer knyttet til samarbeid • Planlegging og forvaltning er ikke nok, aktørene og eierne må ville det

KOMMENTAR

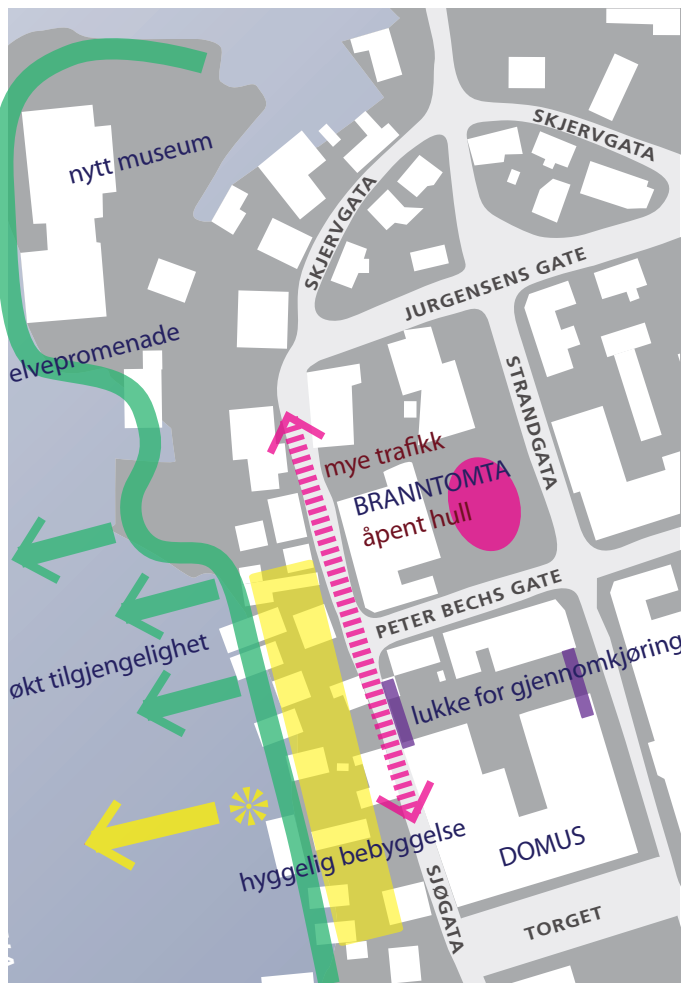
Gruppen var løsningsorientert. Området med kjøpesenter og stor p-plass er omtalt som et problemområde. Stedet kjennetegnes med nærhet til sentrum og har bl.a. kvaliteter i ny plass og fine plasser langs elvepromenaden langs Skjerva. Det var mye diskusjon om parkering i gruppa. Situasjonen i dag preges av mye letekjøring etter få offentlige plasser. Tiltak må til for å slippe denne unødvendige trafikken. Det er kun langtidsparkering (4t) på kun 2 plasser i byen. Det burde ha vært flere.

Gruppen uttrykte et behov for en trafikkanalyse av situasjonen i sentrum. De hadde også diskutert innspill til vern av eksisterende bebyggelse. Det bør vurderes å verne funkishus (60-talls) i tilknytning til Domus. De mente det ikke bare er trehusbebyggelsen som skal vernes.

GRUPPEDELTAKERE

Brattland, Kristin Hamran	Rana kommune	Arealplanlegger
Brønlund, Eskild Rolf	Sortland kommune	Fagleder
Garnes, John Peter	Vefsn kommune	Plan- og utviklingssjef
Fjeldstad, Trine-Marie	Nordland fylkeskommune	Rådgiver, plan og miljø
Bech-Hanssen, Bjørn	Mo sentrumsutvikling AS	Daglig leder
Karlsen, Øyvind	Rana Utviklingsselskap as	Seniorrådgiver

STYRKER	SVAKHETER
• Nærhet til vannet • Gammel trehusbebyggelse med smett og spor etter Nergato • Nye lokalet til museum i eksisterende brygger/bygg i nord	• Forholdet offentlig / privat – utydelige soner • Mye biler i Sjøgata – opplever mye trafikk • Utydelige strukturer i området • Vareinntaket til Domus oppleves som en gate • Veggen til Domus oppleves negativt i gatebildet • Branntomta – et åpent hull i kvartalet som svekker definisjonen av gata
MULIGHETER	TRUSLER
• Fokus på utearealene rundt det nye museumsområdet - grøntområde • Bedre kontakt med vannet - promenade • Nye museumsområdet bør få promenade ved elva slik at en ser bebyggelsen fra utsiden. • Selge/oppleve trehusbebyggelsen • Opparbeide/synliggjøre Nergato i den nordlige delen – gjøre «gåveien» offentlig • Parkeringsrestriksjoner i Sjøgata - gjennomføre trafikkanalyse • Lukke gjennomkjøringen gjennom Domuskvartalet • Tydeliggjøre at det er en bakgård • Synliggjøring av offentlige / private soner i Sjøgata ved ulike tiltak • Rendyrke Sjøgata • Fjerne bilsalgsted • Parkering på branntomta / evt. putte inn butikk • «Åpne opp» Domus med nye fasader med nytt og «lettere» materialvalg	• Økt uønsket turistbusstrafikk inn i området ved nytt, planlagt museumsområde? • Ingen bygging på branntomta fordi det er krav om butikker i første etasje. Grunneiere finner ikke leietagere og frykter at et evt. byggeprosjekt ikke blir lønnsomt.

KOMMENTAR

Grappa jobbet mest med å se på muligheter for forbedring av området. Hovedutfordringer var trafikken og parkeringspraksisen i Sjøgata, Domus som et tungt lukket bygg som deler opp Sjøgata i en nordlig og sørlig del på en negativ måte og branntomta som et ubebygget og uutnyttet potensiale.

Grappa drøftet muligheter for parkering. Kan en bruke branntomta til parkeringshus?

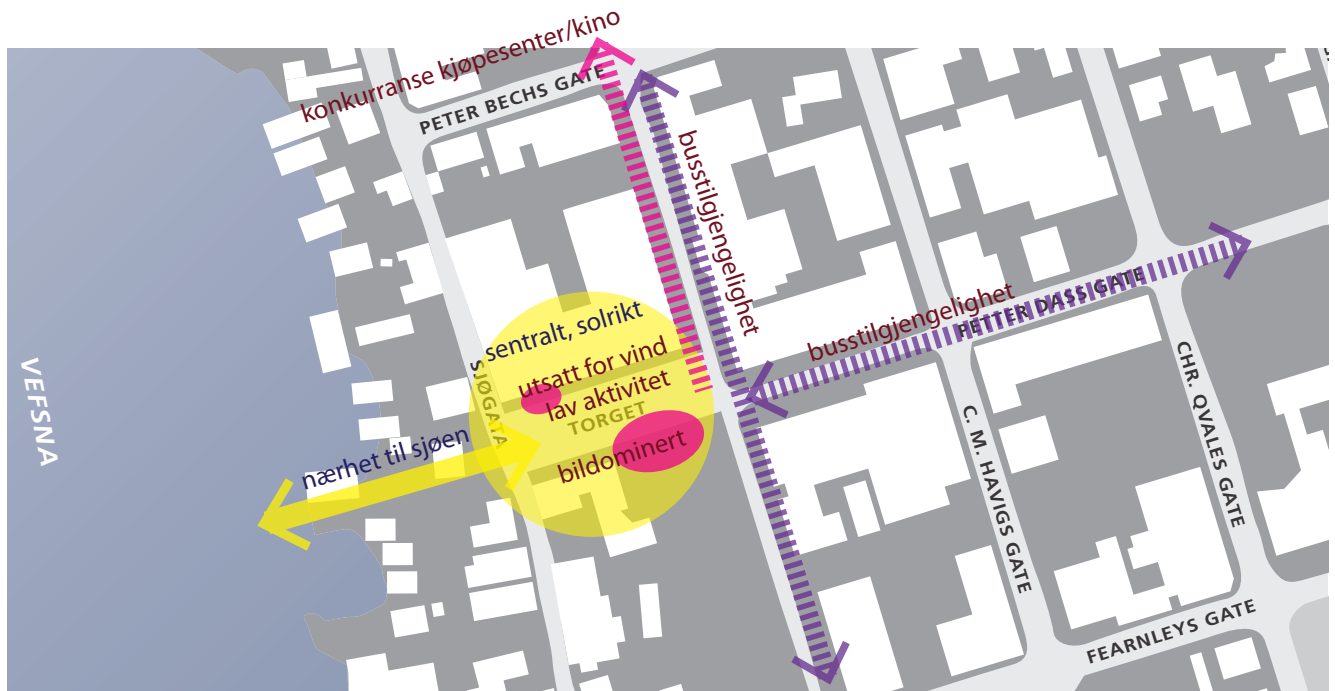
3 TORGET

STRATEGISK ANALYSE AV PROSJEKTOMRÅDENE

GRUPPEDELTAKERE

Kaspersen, Knut	Bodø kommune, Byplankontoret	Arkitekt
Kasteng-Jakobsen, Jann-Magne	Vestvågøy kommune	Prosjektleder
Hansen, Tom Roger	Vefsn kommune/Teknisk drift	Arbeidsleder Park
Ramsvik, Heidi	Nordland fylkeskommune	Rådgiver
Forbergskog, Harald	Salto Senterdrift AS	Senterleder
Kristoffersen Ugedal, Veronica	Rana Næringsforening	prosjektkoordinator

STYRKER	SVAKHETER
• Omgivelsene - mellom ås og fjell (øst/vest) • Nærhet til Sjøgata og elva • Historiefortellende akse – fra opprinnelsen til etterkrigs villabebyggelse • Sentralitet – sentral beliggenhet - naturlige hjertet i byen – «indrefiletten» • Størrelsen på byrommet som gir muligheter til større arrangement • Solvendt plass - solrikt • Ideelt utgangspunkt for en god og viktig byplass - hovedtorg	• Lav aktivitet – lite brukt – mangler folk • Nedslitt • Feil bruk – dårlig utnyttelse av plassen og det potensiale det har • Brukes som parkering • Størrelsen kan være en svakhet – for stort når det ikke er arrangementer der. • Klimatisk – vindutsatt. • Bygningene er innadvendt: Lukkede fasader, feil type virksomheter, ingen «frekvensdrivende» virksomheter, ingen virksomheter som strekker seg ut i rommet. • Mange små eiere – manglende og krevende samhandling. • Åpningstider – dødt etter stengetid
MULIGHETER	TRUSLER
• Få inn flere aktiviteter: Markedsplass og torgsalg – utvikle god organisering • Få inn folk i sentrum og styrke kontakten med elva - f eks med gjestehavn? • Lokke kunder og unge uten førerkort til torget og sentrumskjernen med tilgjengelighet til kollektivtransport – bussholdeplasser nærmere torget? • Tilrettelegge for barn og unge som bor i sentrum / besøker sentrum • «Dragere» - virkemidler for å trekke folk inn i byggene – blande kultur og kommersiell virksomhet på riktig måte • Omkringliggende bygg (torget) er ikke vernet – kan saneres/bygges om /bygges på • Aktiviteter i større del av døgnet – regulere og utvide åpningstider • Bruke god og riktig belysning som virkemiddel for hyggelig opphold, året og døgnet rundt • Knytte torget opp mot Sjøsidens kjøpesenter ved etablering av riktige aktiviteter og virksomheter i bevegelsesaksen mellom stedene.	• Konkurransen med andre byrom (nye Kinoplassen) og aktiviteter andre steder (Kjøpesenter/Kino) • Konkurransen med næringsvirksomhet andre steder – Sjøsidens kjøpesenter • Manglende aktiviteter døgnet og året rundt • Parkeringsplassen blir liggende – bil og parkering får dominere • Eierstrukturen

KOMMENTAR

Idé: Kunne fått inn rekebåten ved brygga nedenfor torget.

Hvis butikker har samme åpningstider er det lettere å velge å dra til byen.

Gjengangere i flere bysentra: Sentrum bør følge kjøpesenterets åpningstid – bør styres av gårdeierne, ikke leietakerne. Samhandling mellom alle virksomheter i sentrum må videreutvikles!

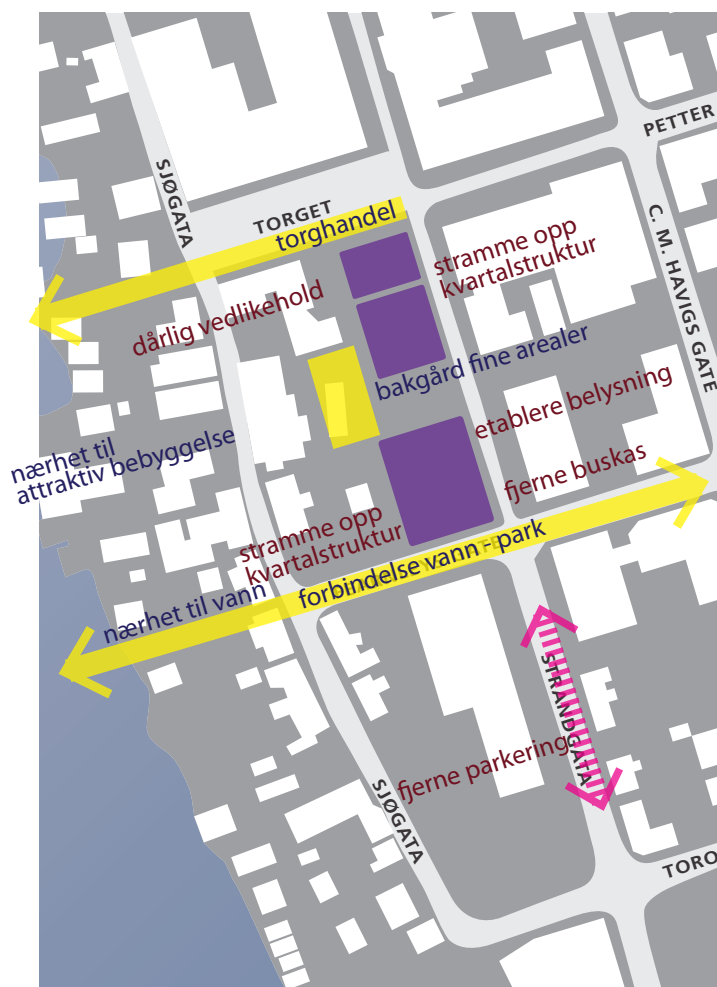
4 STRANDGATA SØR

STRATEGISK ANALYSE AV PROSJEKTOMRÅDENE

GRUPPEDELTAKERE

Klaudiussen, Kristin	Rana kommune	Arealplanlegger
Kolle, Ellen-Karin	Alstahaug kommune	Landskapsarkitekt
Kaggerud, Trond	Vefsn kommune	Kommunalsjef
Schjølberg, Ellen	Nordland fylkeskommune	Rådgiver, prosjekt Vefsna
Hansen, Sten Magne	Sentr.prosj/gårdeierfor. Mosjøen	
Dahl, Mary Ann	Rana kommune	Politiker

STYRKER	SVAKHETER
• Nærhet til Øy fjell og elv/sjø • Kontakten mellom Strandgata og verna bebyggelse • Brutte hjørner • Noen gamle hus igjen • Fine hus, bakgårder og skur - positiv identitet • Kvartalsstrukturen med kvadratur og siktlinjer • Trekker og byparken som ressurs • Torghandel- aktivitet • Byens bygghøydebegrensning (11m) – må kanskje også utfordres • Bilfritt – gågate, ikke kjøring på torg	• Rot i kvartalsstrukturen – byggelinjen brutt flere steder - trenger oppstramming • Flere rotete partier, tomrom og «shabby» områder • Dårlig vedlikehold og «ødelagte» gamle bygg - for lite krav til bl.a. oppussing • Noen dårlige overganger gammelt / nytt • Grønt buskas – hindrer opplevelse av siktlinjer • Torghandel hindrer sikt – må organiseres bedre • Triste hus - «Coop-bygget» (Domus) er stygt • Baldakinen i «Fokusbygget» bør rives • Bilen syns for godt i gateplan – parkering på verdifulle areal (bør kunne ivaretas på andre areal)
MULIGHETER	TRUSLER
• Opprettholde kvartalsstrukturen – også inn mot torget/allmenningen, men med sikt til Sjøgata og Kulturverkstedet (løses med åpninger/glass) • Fint med grønt, men ikke «urskog» – rydde opp i grøntområdet med trekker i gater, men uten busker som tar sikt • Stimulere til mer myldring og nye aktivitet - litteraturpub osv. • Parkering rundt kjernesentrum og under bakken – tenk langsiktig • Utvikle sykkelby – sykling med by sykler fra parkering inn til kjernesentrum • Beholde og forsterke kontakten mot historiske sentrum • Mer kontakt og sammenheng inn mot Byparken – skulpturpark langs en ledegate? • Bør utarbeides en bygge veileder med god eksempel-samling og referanseprosjekt • Belysning er et viktig virkemiddel (eks Malmø) • Lune bakgårder kan gi ly og bli gode uterom • Overbygg som glassbygget i Bodø – fleksible tak som kan rulles ut ved behov (!?) • Må man ha lekeapparater? Kunst brukes til lek? • Øy fjellet og elva som ressurs – siktlinjer • Boliger i sentrum – i øvre etasjer på bygg kan de gi økonomi til nye byggeprosjekt	• Økonomien i utviklings- og forbedringsprosjekt (handel - bolig – aktivitet) • Parkering på feil plass • Været/klima – må tas hensyn til • Boliger utløser behov for parkeringsplasser og grøntareal – men det KAN løses! (Parkering i kjeller og grønne tak) • Ting som tar for lang tid – fremdrift viktig!

KOMMENTAR

Generelt råd fra gruppa:

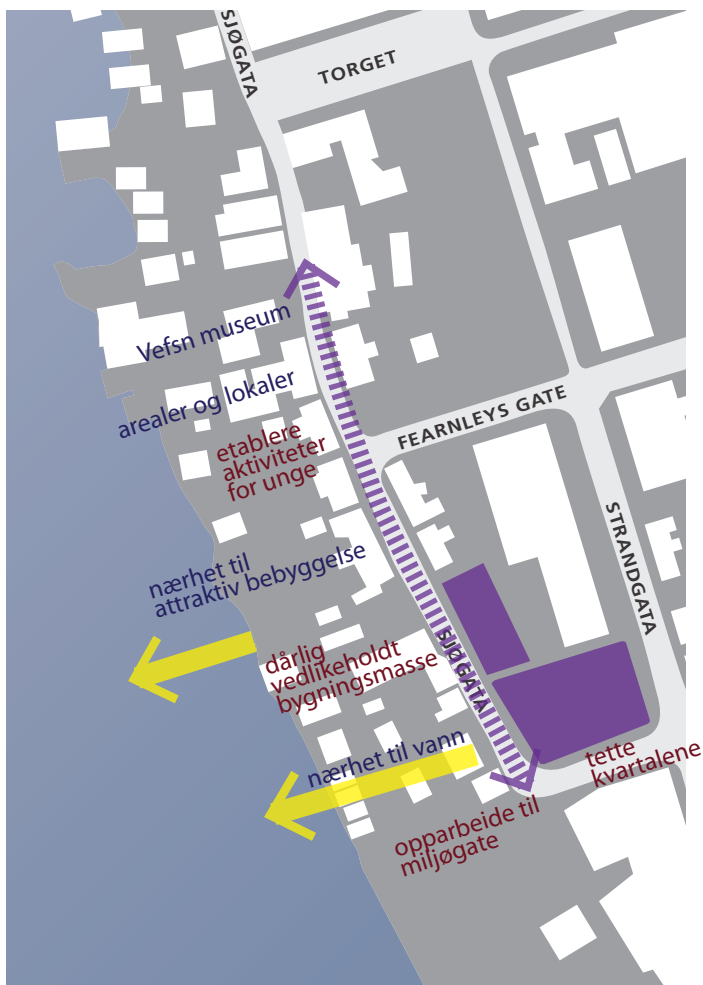
Ta vare på det typiske: Brutte hjørner, kvartalsstruktur, siktlinjer mot fjell, ås og elver. Stram opp kvartalene med nye bygg og rydd opp i bakgårdene. Renover og vedlikehold.

GRUPPEDELTAKERE

Kristensen, Raina	Sortland kommune, Teknisk	Avdelingsingeniør
Rystad, Stian	Grane kommune	Prosjektleder
Skarstein, Ole Bernt	Nordland fylkeskommune	Rådgiver
Nerdal, Jim	MON KF	
Gustafsson, Irene Løken	Studio Helgeland AS	
Moen, Kenn-Ole	Mosjøen vgs	Faglærer

STYRKER	SVAKHETER
• Unikt historisk bygningsmiljø • Attraktive mellomrom og romdannelser • Gode visuelle forbindelser til vannet og elva – vann er magisk som kvalitet i byen • Bevissthet om at område er i nærhet og del av sentrum og elva • Viktige reserve av lokaler og areal • Nærhet til museet, • Viktig kundegrunnlag – turister/tilreisende	• Mangelfull restaurering og vedlikehold av bygningsmasse og offentlig uteareal • Behov for utbedringer og opparbeiding av plasser • For dårlig definerte gateløp og romdannelser • Lite tilrettelagt for ungdom og barnefamilier • Fragmenterte interesser i området – mange ulike grupperinger • Mangel på felles overordnede målsetninger
MULIGHETER	TRUSLER
• Gjenopprette gateløpene og fylle igjen tomrommene • Mer kreative trafikk- og parkeringsløsninger – parkering under bakken • Beplantning og forskjønnelse kan styrkes • Starte opp ungdomsrelatert virksomhet - fremme tilbud og aktiviteter for unge • Flere brygger kan brukes mer aktivt – flere aktiviteter for besøkende • Utvikle kunstnerisk aktivitet – kreativ næringsklynge • Synliggjøre private arealer som offentlige rom • Utvikle et tydeligere miljøgatepreg • Sterkere organisering av utbyggingsoppgaver f.eks. selskapsdannelser med ansvar for finansiering og gjennomføring • Sjøgata som kulisse i film, teater og spill!	• Manglende enighet og gjennomføringsevne • Bruksendring fra næring til bolig i første etasje • Reguleringsmessige hindringer, krav til moderne løsninger og tilgjengelighet, iht. nye lover og tekniske forskrifter, som ikke tar hensyn til gammel bebyggelse men som medfører krav som ikke kan oppfylles.

KOMMENTAR

Grappa så mange og hadde fokus på fellesnev-
nere som gjelder for alle områdene i «kjerne-
sentrum». De jobbet både med de rent fysiske
forholdene i prosjektområdet og de mer struktu-
relle/organisasjonsmessige sidene/utfordringene
ved videreutviklingen av området.

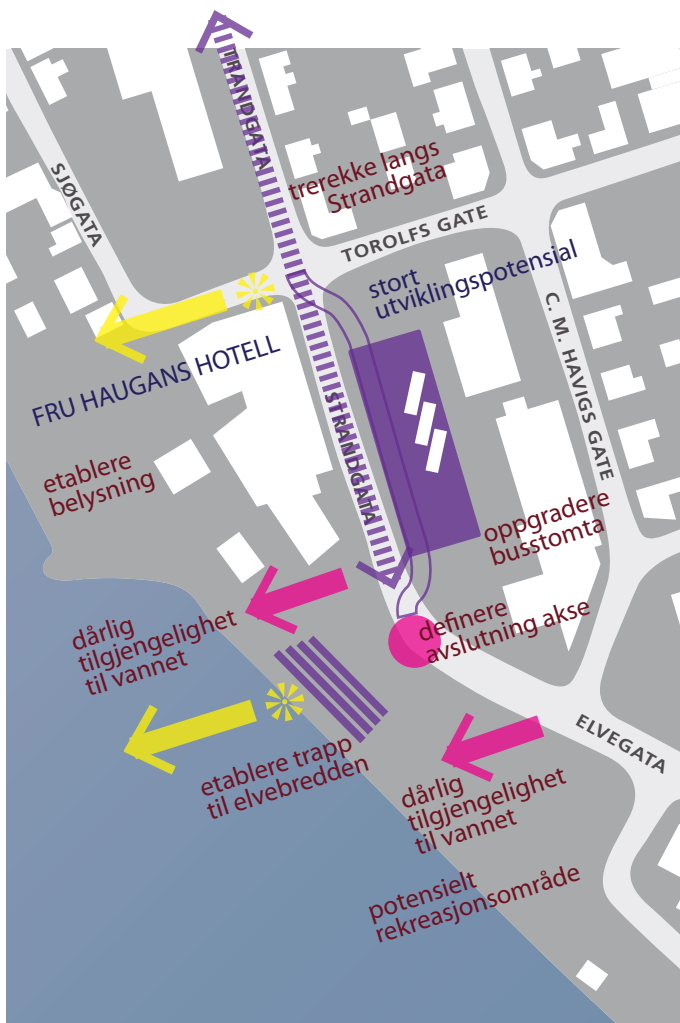
6 RUTEBILSTASJONEN, PARKERING, HOTELL/ELVA

STRATEGISK ANALYSE AV PROSJEKTOMRÅDENE

GRUPPEDELTAKERE

Stiberg, Britt Marie	Sortland kommune	Kommuneplanlegger
Zweiniger, Marcus	Bodø kommune	Landskapsarkitekt
Ravatn, Terje	Vefsn kommune	Prosjektleder
Pavic, Jova	Studio Helgeland as	Arkitekt
Myrvoll, Magnus	Vefsn kommune	Politiker
Kristensen, Carina	Kulturverkstedet	Daglig leder

STYRKER	SVAKHETER
• Området har enormt utviklingspotensial • Nærhet til elva og sentrum • Fin fri sikt inn i Sjøgata. • Mange muligheter til bruk av busstomt • Bussterminalen sørvestvendt – fin byggetomt • Lett å oppgradere busstomta i dag	• Behov for bussterminal • Stort fritt område som er lite benyttet • Udefinerte gatestrukturer • Strandgata slutter i intet – bør defineres • Ny hotelldel stenger sikten • Vanskelig å komme ned til vannet
MULIGHETER	TRUSLER
• Innfartsåren til den historiske byen og sentrum kan belyses • Busstomta kan bebygges med høye hus • Det kan beplantes langs Strandgata • Bedre bruk av området – økt verdiskaping for Fru Haugans Hotell– hotellet burde være interessert i å investere i tiltak • Analysere og definere behov for buss- og taxi-holdeplasser/trafikk • Aktivitetsakse – gjennomgående akse fra Sjøsi-den gjennom sentrum til Hotellet • Fortsettelse av Strandgata aksene gjennom pro-sjektområdet med behov for en definering av endepunktet/slutt i sør • Fin belysning av Fru Haugans Hotell • Materialbruk og gatedesign tilpasset gammel bebyggelse • Gode muligheter for universell utforming • Nærhet til fjellet – gondolbane til Øyfjellet • Rekreasjonsområde ved Vefsna med trapper ned mot elva	• Snøras og flom • Ny bebyggelse og økt aktivitet kan gi negative konsekvenser for eksisterende bebyggelse • Kostnader • Bortfall av parkeringsplasser • Isgang i elva • Dårlig kommunikasjon mellom ulike interesse-grupper.

KOMMENTAR

Generell sluttkommentar fra gruppa:
En må ved videreutvikling av området ta hensyn
til de virksomheter som er der

GRUPPEARBEID DEL - 2

HANDLINGSPLAN

1 POLITIKERE VEFSN KOMMUNE

HANDLINGSPLAN

GRUPPEDELTAKERE

Dahl , Mary Ann
Myrvoll, Magnus

Rana kommune
Vefsn kommune

Politiker
Politiker

FORSLAG TIL HANDLINGSPLAN

- Areal- og reguleringsplaner
- Tilretteleggere
- Informasjon til alle:
 - Innbyggere
 - Næringsaktører
- Dialog: Samarbeidsgrupper som involverer flest mulig
- Parkering er en utfordring i det området vi ser på
- Kommunen har et parkeringsfond som kan brukes
- Parkeringshus i utkant av torg og gågatesystemet
- Fri parkering i dag: En mulighet er å pålegge avgift for de som parkerer under tak

Grappa var liten, men de hadde en god diskusjon.

De mente at en må ta utgangspunkt i fastsatte planer og legge til rette for utbygging.

De brukte torgområdet som eksempel: Det er viktig med informasjon til alle berørte og interessegrupper, dvs. brukere, allmennhet osv.

Media har en stor rolle for når det gjelder å gi informasjon – folkemøter fungerer ikke alltid.

Politikere bør utse samarbeidsgrupper med blandet deltakelse. Dialog og samarbeid er viktig!

Parkeringsfondet i kommunen kan bidra til etablering av parkeringshus. De hadde en diskusjon om kommunen skal støtte parkeringsutbygging. De mente det ikke var store parkeringsproblemer i dag, men at det ved utbygging kan forsvinner parkeringsplasser.

De tar det for gitt at kvartal 20 bygges ut, men da trengs det et parkeringshus, evt. ved rutebilstasjonen. Diskuterte finansiering/parkeringsavgiftsordning. De mente det var urettferdig med dagens ordning uten parkeringsavgifter dvs. gratis parkering.

2 ANDRE KOMMUNER I

HANDLINGSPLAN

GRUPPEDELTAKERE

Bargel, Trond	Alstahaug kommune	Avd.ing
Blikra, Inger	Rana Kommune	plansjef
Brattland, Kristin Hamran	Rana kommune	Arealplanlegger
Brønlund, Eskild Rolf	Sortland kommune	Fagleder
Kaspersen, Knut	Bodø kommune, Byplankontoret	Arkitekt
Kasteng-Jakobsen, Jann-Magne	Vestvågøy kommune	Prosjektleder

FORSLAG TIL HANDLINGSPLAN

- Overordnet plan
- Medvirkning og kommunikasjon
- Få med all viktige interessegrupper (inkl. næringsliv)
- Konsekvensvurdering av valgalternativ
- Utløse interesse for investering
- Samordning av interesser: Offentlig - privat

Grappa mente Mosjøen trenger en ny overordnet plan, fordi dagens byplan ikke er presis nok. Medvirkning i planprosessen er viktig. En bør ha aktivt forhold til media og samarbeidsgrupper – eksterne og interne.

Grappa anbefalte at en bør legge opp til medvirkningsprosesser som går langt utover det PBL forlanger. Det bør utarbeides flere løsningsalternativer som drøftes og konsekvensvurderes.

En må klare å synliggjøre konsekvenser av utbyggingen for kommunen.

Kommunen må være aktiv i forhold til utbyggerne og klarlegge tydelige rammer.

De tok utgangspunkt i eksempel Sjøgata: Hva med å utfordre til å etablere et samarbeidprosjekt for grunneierne med midler fra fylkeskommunen, dvs. etablere et spleiselag.

De påpekte at en plan har ingen verdi hvis den ikke blir gjennomført.

Kommunen bør lufte planen hvert 4. år (iflg. PBL) og være mer aktiv i forhold til media.

GRUPPEDELTAKERE

Bastholm, Dag	Nordland fylkeskommune	Leder plan og miljø
Fjeldstad, Trine-Marie	Nordland fylkeskommune	Rådgiver, plan og miljø
Ramsvik, Heidi	Nordland fylkeskommune	Rådgiver
Schjølberg, Ellen	Nordland fylkeskommune	Rådgiver, prosjekt Vefsna
Skarstein, Ole Bernt	Nordland fylkeskommune	Rådgiver

FORSLAG TIL HANDLINGSPLAN

- **Transport**
 - rasjonelle traséer for kollektiv
 - stopp trafikk i sjøgata
- **Parkering**
 - reduser antall små parkeringsplasser
 - større p-areal utenfor sentrum
 - tilpass krav til parkering til bolig/egen tomt
- **Verktøy for utbygging**
 - utnyttelsesgrad i bakgård
 - ikke-kommersielle tilbud i sentrum
 - forutsigbarhet: etablering av næring i sentrum
 - virkemidler for igangsetting av eldre bygg
 - vurdere bevaringsverdi
- **Organisering av samarbeid**
 - avklaringer: Sentrale aktører?
 - etablere arenaer for samarbeid
 - hva er man enige om?

Grappa fra fylkeskommunen anbefalte at kommunen skulle utrede transportstrukturen i sentrum, legge opp til rasjonelle traseer for kollektivtrafikk og innføre kjøreforbud i Sjøgata.

En løsning for parkering der mindre, spredte parkeringsplasser i sentrum byttes mot samlede, større plasser utenfor sentrumskjernen. De mente en kunne innføre lavere parkeringskrav for boliger i sentrum. Krav til p-plass til bolig må ikke løses på egen tomt.

Grappa foreslo at kommunen utarbeider ulike "verktøy for utbygging": Vurdere økt utnyttelsesgrad i bakgårdene, få inn ikke kommersielle aktører i sentrum og legge opp til en bedre forutsigbarhet for forretningsetablering i sentrum. Når det gjelder Mosjøens identitet – hvilke virkemiddel finnes for å sette det i stand? Hvor sterkt vern finnes? Er alle bygninger like viktige å bevare for å beholde og styrke identiteten? Kan restriksjonene mildes for å oppnå vekst?

Til slutt foreslo de at organisering av samarbeidet for by- og sentrumsutvikling bør vektlegges og forbedres. Hvem er de sentrale aktørene? Hvem holdes utenfor ved tett kontakt mellom de sentrale aktørene? En må finne arenaer for samarbeid! Unngå omkamper!

4 NÆRINGSINTERESSER OG GÅRDEIERE

HANDLINGSPLAN

GRUPPEDELTAKERE

Bech-Hanssen, Bjørn	Mo sentrumsutvikling AS	Daglig leder
Forbergskog, Harald	Salto Senterdrift AS	Senterleder
Hansen, Sten Magne	Sentr.prosj/gårdeierfor. Mosjøen	
Johannessen, Alf G.	Fru Haugans Hotell	Styreleder
Nerdal, Jim	MON KF	

FORSLAG TIL HANDLINGSPLAN

- Få gårdeiere til å inngå forpliktende samarbeid. Ansvarlig: Kommunen
- Få til flere spleiselag
- Få avklart trafikk- og handlemønsteret i sentrum

Denne gruppa var liten og besto etter hvert bare av tre personer, men de hadde en livlig diskusjon, selv om de stort sett var enige.

De mente at kommunen må få gårdeiere og drivere til å samarbeide forpliktende.

Et slikt samarbeid skal hjelpe gårdeierne å hjelpe hverandre til gode løsninger.

En må bestemme seg for hvor det skal være handel, hvor annen service og hvor trafikken skal gå.

Gruppa ser at hovedgangstråkket til kjøpesenteret har forandret seg de siste årene. Folk velger andre traseer. Hva skyldes det?

GRUPPEDELTAKERE

Klaudiussen, Kristin	Rana kommune	Arealplanlegger
Kolle, Ellen-Karin	Alstahaug kommune	Landskapsarkitekt
Kristensen, Raina	Sortland kommune, Teknisk	Avdelingsingeniør
Rystad, Stian	Grane kommune	Prosjektleder
Stiberg, Britt Marie	Sortland kommune	Kommuneplanlegger
Zweiniger, Marcus	Bodø kommune	Landskapsarkitekt

FORSLAG TIL HANDLINGSPLAN

- Etablere sentrumsplan
- Samarbeid og dialog mellom aktører:
 - Kommune
 - næring
 - frivillige organisasjoner
- Trafikkanalyse av sentrum
- Parkering i sentrum
 - p-hus
 - p-avgift
- Kollektivtrafikk
- Gode sammenhengende «akser» mellom torg – senter – park
- Vernestatus - diskusjon om bruk og type virksomhet
- Medvirkning i planarbeidet
- Initiativ til å utarbeide planer – Hvem?

Kommunen bør bruke planverktøyet vi har, dvs. ha en kommunedelplan med en mer detaljert sentrumsplan. En må utnytte mulighetsstudie for sentrum – utført i 2008 og 2011.

Grappa mente at en bør utvikle et bedre samarbeid mellom det offentlige, utbyggere osv. Og det må arrangeres dialogmøter om konkrete tema.

det må føres en dialog mellom gårdeiere i sentrum og de øvrige ute i byen. En næringssjef bør ha rollen som bindeledd mellom kommune og næring.

de anbefalte at en utarbeidet trafikkanalyse av sentrum, særlig parkeringsmønsteret og kollektivtrafikken. Det bør bygges alternativer til offentlige p-plasser i Sjøgata og finne andre løsninger som f.eks. p-hus og lignende evt. på rutebilstasjonen. en må se nærmere på busstraseer og holdeplasstrukturen i sentrum.

En bør videreutvikle gode, sammenhengende forbindelser mellom senteret, bygatene og parken.

Det må tas initiativ til en diskusjon om bruken, hensynsoner og hvilke type virksomheter som kan være i et vernet bygningsmiljø.

Hvem er aktører i planarbeidet? En må arrangere dialogmøter der alle aktører som næring, utbyggere, gårdeiere, kunstnere, museet etc. deltar.

Hvem tar initiativ? En må ha fokus på enighet.

Politikere og næringsdrivende kan ta debatten om hvem som skal finansiere utbygging, uten at kommunen blandes inn.

6 KULTURGRUPPA

HANDLINGSPLAN

GRUPPEDELTAKERE

Gustafsson, Irene Løken
Pavic, Jova
Kristensen, Carina
Moen, Kenn-Ole

Studio Helgeland AS
Studio Helgeland as
Kulturverkstedet
Mosjøen vgs

Arkitekt
Daglig leder
Faglærer

FORSLAG TIL HANDLINGSPLAN

- Felles plattform
- Markedsundersøkelse
- Incentiv fra kommune
 - Sentrum og sjøgata
- Bygge større volumer i Sjøgata hvor det er mulig
- Kunst og kultur
- Felles design manual

Grappa mente det var minst tre næringsforeninger i mosjøen som bør samles til én med felles plattform. En må finne ut hva folk i byen ønsker og har behov for: Det bør utarbeides markedsundersøkelse og en bør invitere brukere til diskusjon.

Grappa anbefaler om kommunen etablerer virkemidler (økonomiske) som kan lokke virksomheter til sentrum.

De foreslo videre at en bør bygge mer hensiktsmessige med å legge lokaler på tomme og ledige tomter. En bør plassere kulturinstitusjoner, slik at lokaler kan sambrukes. En må legge opp til et bevisst bruk for å få liv i sentrum: Kunst og kultur må inn.

Det bør utarbeides en designmanual for byen - ikke kun for Sjøgata.

GRUPPEDELTAKERE

Berg, Ragna	Vefsn kommune, park	kommunegartner
Garnes, John Peter	Vefsn kommune	Plan- og utviklingssjef
Hansen, Tom Roger	Vefsn kommune/Teknisk drift	Arbeidsleder Park
Kaggerud, Trond	Vefsn kommune	Kommunalsjef
Ravatn, Terje	Vefsn kommune	Prosjektleder

FORSLAG TIL HANDLINGSPLAN

- Definere torgallmenningen
 - flytte torghandlerne til Domus
- Fjerne P-plasser foran Domus
- Nergato
- Sjøgata – bilfri
- Samle næringsforeningene
- Regulere til forretninger i 1. etg i sentrum - varehandel
- Kommunen bør gå foran med godt eksempel - opprydning
- Parkering?
- Regulering:
 - barns lek
 - areal
 - parkering
- Gjøre noen midlertidige grep – fort

Grappa ønsket å definere torgallmenningen. Sjekke ut om de fleste er enig og så kjøre et vedtak.

Når det gjalt Sjøgata var det å fjerne parkering foran Domus og inkludere arealet i torget viktig.

De ønsket å få definert offentlige og private arealer og tydeliggjøre hvor biler kan være og ikke.

Grappa foreslo en samling av næringsforeningene, slik at de som samlet interessegruppe var lettere å forholde seg til i videre prosesser.

De mente kommunen bør kunne se på bestemmelser for de gatene hvor en kan utforme planer, slik at varehandelen i sentrum samles. Kommunen har vanskeligheter med å styre virksomheter.

Kommunen bør gå foran som et godt eksempel i å rydde opp på egne arealer for å inspirere andre eiere til å rehabilitere og vedlikeholde bygg med uteareal og bakgårder.

Parkeringsproblematikken må utredes skikkelig. En må definere krav til uteareal for boliger i sentrum, slik at en kan legge bedre til rette for boligbygging.

Grappa mente at tiden er moden for å gjøre endringer nå! En kan teste ut andre systemer enn dagens som ikke er i tråd med planer. en må tørre å teste ut nye ting.

Grappa diskuterte evt. parkering i randsonen av sentrum, men det ble det ikke full enighet om.

AVSLUTTENDE DEBATT I PLENUM

Etter at alle gruppene hadde presentert sine handlingsplaner, ble det åpnet for en debatt i plenum. Det førte til en ganske varm diskusjon om hva som bør gjøres framover og hva som hindrer en god utvikling og prosess for å bygge og utvikle et vitalt og attraktivt sentrum i Mosjøen.

Her er et kort referat av innspill i debatten:

Næringslivets representanter ønsket tydeligere signaler og **forutsigbarhet** fra kommunen.

I samarbeidet om ny sentrumsplan er de ulike interessegruppene enige om de overordnede mål som er godt formulert, men det er ikke full enighet på detaljnivå. Det er **litt for store motstridende interesser** – godt lagspill er nødvendig.

Mosjøen mangler en **“tydelig leder”** som fronter prosjekter. Hele sentrumsprosjektet er trolig for diffust for folk flest. Hvem starter? En kan ikke bli enig i alt! Men en må gjøre utredninger, gjøre en konklusjon og gå videre – ellers stopper alt opp.

Det var uenighet om hvem som er talsmann for de næringsdrivende og gårdeierne.

En spør: **“Hvem stopper steinen i Mosjøen?”**

De er avhengige av at:

- det skjer ting rundt hele torget inkl. på kommunens tomt, for å kunne satse på utbygging
- det bygges en parkeringskjeller
- en entusiast kan fronte saken!

Representant for næringslivet mener at kjøpesenteret ikke trekker butikker ut av sentrum, men at **mangelen på attraktive lokaler** i sentrum gjør det. Sentrum uten handel blir et tomt sentrum! Det trengs både handel, bolig og opplevelser for at sentrum skal fungere. Det er vanskelig å se **hvem som leder** arbeidet! Og hva er tidsperspektivet?

Handling nå! Kom med innspill til planprosess. En må skille på prosess og konkrete tiltak.

Det skjer mye i Nordland. Det hadde vært smart om Mosjøen får samlet seg om noe rask, slik at de er tidligere ute enn andre steder i Nordland. Kan ikke trekke lenger i langdrag på planer som har vært i gang lenge. Ny vegutbygging og utvidelse hotell i 2014. **Start - nå er vi på vei!**

OPPSUMMERING AV BEGGE GRUPPEARBEIDENE

GRUPPEARBEID DEL - 1

Workshopdeltagerne ble delt opp i seks grupper med minst en lokalkjent fra Mosjøen i hver gruppe. De fikk utdelt hvert sitt prosjektområde: Sjøsidensområdet, Sjøgata nord - branntomta i Strandgata, Torget, Strandgata sør, Sjøgata sør eller Rutebilstasjonen med parkering ved hotell.

Selv om gruppene analyserte ulike byrom, kom mange av gruppene fram til de samme kvaliteter og mangler som kjennetegner kjernesentrum av Mosjøen pr. idag. Kvaliteter er beliggenheten i landskapet med fjellet og elva, den unike gamle trehusbebyggelsen, den urbane kvartalstrukturen med rette gateløp og gode siktlinjer. Mangler var at sentrum gav et generelt "slitent" uttrykk med mangelfullt vedlikeholdte bygg og uterom. Flere grupper poengterte at trafikk og parkering ødelegger for en positiv opplevelse av byrommene. Kvartalstrukturen gir området et potensiale, men dette er ikke utnyttet pga. ubebygde tomter og restareal med buskvegetasjon.

I oppsummeringen i etterkant av gruppearbeidet ble det uttrykt enighet om det store potensiale i den leselige byen, det historiske miljøet og hierarkiet av byrom. Og at det trengs sammenhengende byroms- og trafikkanalyser osv. Barn- og unges behov – hva vil de ha?

GRUPPEARBEID DEL - 2

Etter lunsj ble deltagerne delt inn i nye grupper inndelt etter bakgrunn og rolle i byplanleggingsarbeidet: En gruppe med politikere, to grupper med sakbehandlere og planleggere fra andre kommuner enn Vefsn, en gruppe fra Vefsn kommune, en gruppe fra Nordland fylkeskommune, en gruppe fra det lokale næringsliv og gårdeiere og til slutt en "kulturgruppe" med representanter fra skole- og kulturliv og arkitekter fra Mosjøen.

De ulike gruppene kom fram til litt ulike handlingsplaner ut ifra sitt faglige og interessemessige ståsted. Oppsummert kan en handlingsplan for utvikling av Mosjøen sentrum se slik ut:

- fortsett planarbeidet
- få politikerne til å ta ansvar
- avklar hvem som styrer og leder an i arbeidet
- utarbeid analyser for trafikk, parkering og byrom
- foreta markedsundersøkelser og undersøk handlemønster
- organiser samarbeid og spleiselag mellom de ulike aktører
- utvikle verktøy for utbygging
- utarbeide virkemidler for vedlikehold

RÅD PÅ VEIEN

BÆREKRAFTIG UTVIKLING

I tre av innleggene på seminardagen ble det overordnede kravet om bærekraftig byutvikling vektlagt som en viktig premiss for by- og stedsutvikling. Fortsatt den dag i dag kan dette begrepet oppfattes som et vagt, diffust uttrykk uten forankring i en vanlig, grå planleggerhverdag.

I et forsøk på å få dette til å bli en naturlig del av tankemåten og tilnærmingen til å utvikle best mulig og bærekraftige byrom, med de forutsetninger som en har til rådighet, skisserer vi i tabellen under en slags sjekkliste/oversikt over viktige faktorer som bør være til stede hvis vi skal kalle utviklingen/tiltakene i by(roms)utviklingsprosjekter bærekraftig. Teorien er at jo flere faktorer som løses på en bærekraftig måte, jo mer vellykket blir prosjektet.

I stadig skiftende byutviklingsprosesser handler bærekraft om en tankemåte og en tilnærming, for å lære om hvilke ressurser som finnes tilgjengelig og hvordan de best kan utvikle dem.

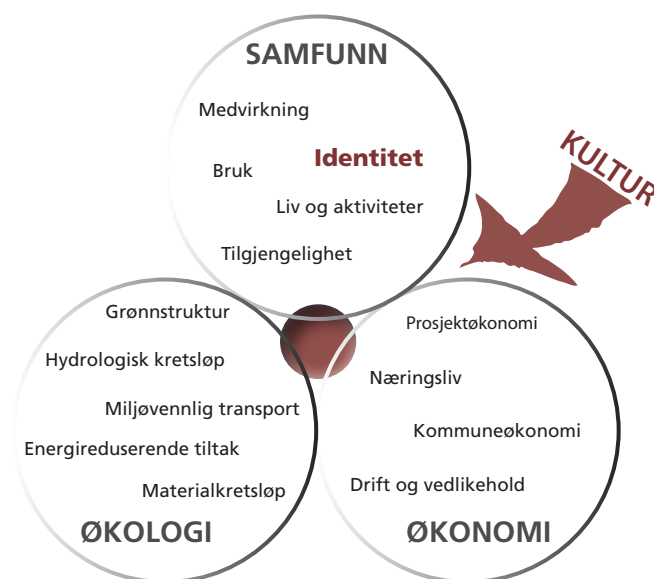
Definisjon: Bærekraftig utvikling

«Utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov»

Kilde: FNs verdenskommisjon for miljø og utviklingsrapport Vår felles framtid (1987)

Definisjon av bærekraftig byutvikling:

«Samordning av miljømessige, sosiale og økonomiske mål i planlegging og handling»

BÆREKRAFTIG BYROMSUTVIKLING

ØKOLOGI

- Grønnstruktur
 - øke omfang og antall
 - gjennomgående strukturer
 - økt biologisk mangfold
- Hydrologisk kretsløp
 - lokalt klukkede kretsløp
 - åpning av bekker og elver
 - vann utnyttes som en ressurs
- Materialkretsløp
 - gjenbruk
 - kortreist
 - slitestyrke
 - produksjonsutslipp
- Miljøvennlig transport
 - fremme grønn mobilitet
 - gang- og sykkelveger
 - kollektivtransport
- Energireducerende tiltak
 - Energieffektive alternativ
 - gatebelysning
 - gateoppvarming

SAMFUNN

- Medvirkning
 - åpen og inkluderende planprosess
 - utvikle medvirkningsprosesser med bred deltagelse
 - vedlikeholde og holde levende medvirkningsprosesser over tid
- Identitet
 - hensyn til lokal identitet og verdier
 - steds karakter
 - historiske verdier og kulturminner
 - formgi med en estetikk som forholder seg til disse identitetene
- Bruk
 - registreringer
 - kartlegging og programmering av ønsket bruk
- Liv og aktiviteter
 - sosiale møtesteder
 - tilrettelegge og invitere til varierte og mangfoldige aktiviteter
- Tilgjengelighet
 - løsninger som tilrettelegger for bred deltagelse

ØKONOMI

- Prosjektøkonomi
 - prisoverkommelige løsninger
 - organisering
- Næringsliv
 - stimulere lokalt næringsliv
 - hensyn og synergi
- Kommuneøkonomi
 - positivt bidrag til kommuneøkonomien
 - ringvirkninger
- Drift og vedlikehold
 - avsette midler
 - etablere ansvarsområder for drift og vedlikehold av anlegget

STEDSIDENTITET OG KULTURARV

Med Mosjøens unike, gamle bygningsmiljø i Sjøgata blir kulturarv en sterk identitetsbærende ressurs for utviklingen av Mosjøen sentrum. Stedsidentitet som fenomen og begrep er i stadig endring og omforming. Ulike type tiltak, nye byromsgulv eller bygging av moderne arkitektur, kan endre stedets karakter. Hva er tålegrensen for at et unikt bygningsmiljø mister sitt særpreg ved etablering av nye anlegg. Hvordan løses overgangene? Dette er utfordringer Mosjøen står overfor.

Overgangen mellom nye anlegg og eksisterende, gammel bygningsmiljø: Hva er området tålegrense?

Mosjøen sentrum med bygningsmiljøet i Sjøgata lever allerede av turisme og tilreisende som besøker stedet pga. kulturarven. Tommelfingerregler som det da er lurt å ta med seg er formulert av Louise Nyström (referert i NIBR rapport 2010:14, se pkt.6 i referanselista på neste side):

TOMMERFINGERREGLER FOR KULTURARV-INDUSTRIEN:

- Sats på mangfold - kulturmiljøer klarer seg ikke alene som turistattraksjon
- Satsninger på turisme skal være langsiktige og fange mange fluer i en smekk
- Investeringer må være til glede for lokalbefolkningen og avkastningen må forbli i kommunen
- Satsninger som innebærer å løfte fram den lokale kulturen og forbedre bymiljøer er gunstige for tilreisende og innbyggere. Når de senere får øynene opp for sin bys kvaliteter forsterkes selvfølelse og identitet
- Ingen bygger en kulturby på egenhånd. Kommunen, bedrifter, foreningsliv og innbyggere må bidra (partnerskap og medvirkning)
- Kulturarven er en gullgrube om den suppleres med andre kultursatsinger

SAMARBEID OG MEDVIRKNING

Seminarets hovedtema "Hvem skal bygge byen?" henspiller på samarbeidsmodeller for byutvikling og det overordnede kravet til medvirkning i planprosessene.

Suksesshistoriene fra Drammen, Fredrikstad, Trondheim og Ulsteinvik viser at det er faktorer som setter fart i en positiv og vital byutvikling.

Gruppearbeidet på workshopen avdekket at det er her skoen trykker mest for den videre utviklingsprosessen i Mosjøen sentrum. På seminarets første dag lærte vi at en må sette seg tydelige mål som alle kan enes om. Politikere må avklare uenigheter internt, men utad agere med en felles positiv front mot felles mål. En må spille på lag og lære av hverandre.

Det er helt klart at det er kommunen som må styre prosessen med et tydelig lederskap. I temarapporten T-1463 (se pkt. 3 neste side, s. 11) **"Utvikling og drift av sentrum"** oppsummeres en anbefaling.

Det anbefales at kommunene:

- setter sentrum på den politiske dagsorden
- utarbeider en sentrumsplan
- legger opp til en bred diskusjon av sentrumsutvikling i tilknytning til de 4-årige rulleringer av kommuneplanen
- lokaliserer egne bygg slik at de styrker sentrum
- gjør en bevisst prioritering av sentrumstiltak på kommunale budsjetter
- tar initiativ til sentrumsorganisering og bidrar til etablering og drift av forpliktende sentrumssamarbeid
- stimulerer til spleiselag med næringslivet og andre offentlige myndigheter
- utformer en boligpolitikk for sentrum
- stiller kvalitetskrav til byboliger
- danner sentrumsnettverk med andre byer for erfaringsutveksling

På neste side har vi satt opp en liste over rapporter til inspirasjon og selvstudie. Lykke til med sentrumsutviklingsarbeidet!

REFERANSER TIL RAPPORTER FOR SELVSTUDIE

- 1 Strategi for ny byutvikling – samordnet areal- og transportstrategi for Gjøvik. Gjøvik kommune, Oppland fylkeskommune og Statens vegvesen. Desember 2011.
<http://www.gjovik.kommune.no/dav/06192ba802.pdf>
- 2 Meldalen, T. (2010) BoLyst og Engasjement i Småbyer og Tettsteder (BLEST) - Evaluering av tettstedsutviklingsprogrammet. Husbanken. Asplan Viak.
http://biblioteket.husbanken.no/arkiv/dok/3388/blest_2010.pdf
- 3 Utvikling og drift av sentrum – Erfaringer og anbefalinger fra pilotarbeid. T-1463, Miljøverndepartementet, 2007.
http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/rapporter_planer/rapporter/2007/t-1463-utvikling-og-drift-av-sentrum.html?id=473692
- 4 Byomforming – Erfaringer og anbefalinger fra nettverk og pilotområder. T-1462, Miljøverndepartementet, 2007.
http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/rapporter_planer/rapporter/2007/t-1462-byomforming.html?id=473696
- 5 Byutviklingen i Drammen – Langsiktig arbeid for miljøvennlig bysentrum. T-1465, Miljøverndepartementet, 2007.
http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/rapporter_planer/rapporter/2007/t-1465-byutviklingen-i-drammen.html?id=473404
- 6 Skogheim, R. og Vestby, G. M. (2010) Kulturarv og stedsidentitet. Kulturarvens betydning for identitetsbygging, profilering og næringsutvikling. NIBR-rapport 2010:14
<http://www.nibr.no/pub1337>
- 7 Arctander, S., Lien Nilsen, T, Fagerli, R. og Volla, V. (2012) Veileder byform. Rapport-vedlegg 1, Kommuneplanens arealdel 2012-2024.
<http://www.trondheim.kommune.no/arealdel/>
- 8 Det handler om tillit – en veileder fra NHO om næringslivets samfunnsansvar. NHO, 2009.
<http://www.nho.no/samfunnsansvar/det-handler-om-tillit-en-veileder-om-naeringslivets-samfunnsansvar-article21063-94.html>
- 9 Penger forplikter – Finansnæringens samfunnsansvar. FNO, 2011.
<http://www.fnh.no/Hoved/Fakta/Samfunnsansvar/Kokebok-for-samfunnsansvar/Kokebok-for-samfunnsansvar/>

DELTAKERLISTE

Nr	Navn	Organisasjon	Stilling
1	Arctander, Sissel	Trondheim kommune	Byplanlegger
2	Bakksjø, Magnar	Nordland fylkeskommune	Rådgiver
3	Bargel, Trond	Alstahaug kommune	Avd.ing
4	Bastholm, Dag	Nordland fylkeskommune	Leder plan og miljø
5	Bech-Hanssen, Bjørn	Mo sentrumsutvikling AS	Daglig leder
6	Berg, Ragna	Vefsn kommune, park	kommunegartner
7	Blikra, Inger	Rana Kommune	plansjef
8	Brandth, Paal Anders	Sentrumsprosjekt/Gårdeierforening Mosjøen	
9	Brattland, Kristin Hamran	Rana kommune	Arealplanlegger
10	Brekke, Therese Staal	ByLab i Norsk Form	Prosjektleder byutvikling
11	Brønlund, Eskild Rolf	Sortland kommune	Fagleder
12	Bunkholt, Aasmund	Trefokus	
13	Dahl , Mary Ann	Rana kommune	Politiker
14	Eilertsen , Gunvald	Brønnøy kommune	Leder Plan og Utvikling
15	Fjeldstad, Trine-Marie	Nordland fylkeskommune	Rådgiver, plan og miljø
16	Forbergskog, Harald	Salto Senterdrift AS	Senterleder
17	Garnes, John Peter	Vefsn kommune	Plan- og utviklingssjef
18	Glad, Geir Arne	helgeland arbeiderblad	redaktør/adm. Dir
19	Gustafsson, Irene Løken	Studio Helgeland AS	
20	Hansen, Tom Roger	Vefsn kommune/Teknisk drift	Arbeidsleder Park
21	Hansen, Sten Magne	Sentrumsprosjekt/Gårdeierforening Mosjøen	
22	Holm , Arne O.	Nordområdesenteret	Spesialrådgiver
23	Horrigmoe, Eirin	Vefsn kommune	Leder samfunnsutvalget i Vefsn kommune
24	Johannessen, Alf G.	Fru Haugans Hotell	Styreleder
25	Johansson, Lena	IN'BY as	Sivilarkitekt
26	Kaggerud, Trond	Vefsn kommune	Kommunalsjef
27	Karl Urvik, Carola	Vefsn kommune	Vefsn formannskal
28	Karlsen, Øyvind	Rana Utviklingsselskap as	Seniorrådgiver
29	Kaspersen, Knut	Bodø kommune, Byplankontoret	Arkitekt
30	Kasteng-Jakobsen, Jann-Magne	Vestvågøy kommune	Prosjektleder
31	Kjønnås, Bjørn	Vefsn høyre	Ingeniør
32	Klaudiussen, Kristin	Rana kommune	Arealplanlegger
33	Kolle, Ellen-Karin	Alstahaug kommune	Landskapsarkitekt
34	Kristensen, Carina	Kulturverkstedet	Daglig leder
35	Kristensen, Raina	Sortland kommune, Teknisk	Avdelingsingeniør
36	Kristoffersen Ugedal , Veronica	Rana Næringsforening	prosjektkoordinator
37	Laberg, Roy	Rana kommune	Arealplanlegger

38	Larsen, Kari Torp	Nordland fylkeskommune	Kulturminnerådgiver
39	Larsen, Verner	Ulstein kommune	Ass. rådmann
40	Larsen, Bjørn	Vefsn kommune	Politiker
41	Lund, Torbjørn	Equip	Butikkeier
42	Moen, Kenn-Ole	Mosjøen vgs	Faglærer
43	Moen Haga, Vigdis	Bedrift	selv. næringsdrivende
44	Moseng, Tim Christian	Nfk- Næring og regional utvikling	Rådgiver
45	Murud , Egil	Nordland fylkeskommune	Kulturvernssjef
46	Myrvoll, Magnus	Vefsn kommune	Politiker
47	Nerdal, Jim	Mosjøen & Omegn Næringssselskap KF	
48	Pavic, Jova	Studio Helgeland as	Arkitekt
49	Pettersen, Magne	Vefsn kommune	rådmann
50	Ramsvik, Heidi	Nordland fylkeskommune	Rådgiver
51	Ravatn, Terje	Vefsn kommune	Prosjektleder
52	Rystad, Stian	Grane kommune	Prosjektleder
53	Schjøelberg, Ellen	Nordland fylkeskommune	Rådgiver, prosjekt Vefsna
54	Skarstein, Ole Bernt	Nordland fylkeskommune	Rådgiver
55	Sollie, Anita	Rana Næringsforening	daglig leder
56	Stiberg, Britt Marie	Sortland kommune	Kommuneplanlegger
57	Torgersen, Knut Petter	Mosjøen & Omegn Næringssselskap KF	
58	Wilberg, Martine H.	IN'BY as	Landskapsarkitekt mnla
59	Zweiniger, Marcus	Bodø kommune	Landskapsarkitekt
60	Aasvik, Siv Larssen	Nordland fylkeskommune	Fylkestingsrepresentant